

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Gabrijela Lukurić

**OVLADANOST PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU
DVOGLASNIKA UČENIKA MLAĐE ŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2017.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**OVLADANOST PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU
DVOGLASNIKA UČENIKA MLAĐE ŠKOLSKE DOBI**
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika hrvatskoga jezika

Mentorica: doc.dr.sc. Lidija Bakota

Studentica: Gabrijela Lukurić

Matični broj: 1009991306014

Modul: Engleski jezik (C)

Osijek
ožujak, 2017.

Sažetak

Jezični razvoj djeteta započinje rođenjem. Do polaska u vrtić ili školu dijete govori organskim idiomom, a uključivanjem u odgojno-obrazovne ustanove započinje sustavno učenje standardnog jezika. Najopsežniji predmet osnovnoškolskog obrazovanja jest Hrvatski jezik. Cilje Hrvatskog jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju. Pravilna upotreba jezika i poznavanje pravopisne norme temelj su uspješne jezične komunikacije. Praktičnim dijelom diplomskog rada ispitivalo se koliko se razvija pismenost učenika mlađe školske dobi u pisanju riječi sa ije i je. Instrument istraživanja bio je test (pismena vježba – diktat). Istraživanje je provedeno na uzorku od 219 učenika drugih, trećih i četvrtih razreda osnovne škole.

Ključne riječi: standardni jezik, pravopisna norma, učenici mlađe školske dobi, riječi sa ije i je, diktat

Summary

Child's language development starts at birth. By the time a child starts going to the nursery or school, it uses organic idiom while systematic standard language learning starts with child's inclusion to educational institutions. The most thorough subject in primary school education is Croatian language, whose main goal is to qualify pupils for linguistic communication. Proper language use and the knowledge of orthographic norm of Croatian standard language are the basis of successful linguistic communication. The practical part of the thesis examines the development of literacy of young learners according to writing words with ije and je. The instrument of the research was a test (written task – dictation). The research was conducted on a sample of 219 pupils from the second to fourth grade of primary school.

Keywords: Croatian standard language, orthographic norm, young learners, words with ije and je, dictation

Sadržaj

Teorijski dio

1. UVOD	1
2. HRVATSKI PRAVOPIS	2
2.1. POVIJEST HRVATSKOG PRAVOPISA	3
3. PISMENE VJEŽBE U NASTAVI HRVATSKOG JEZIKA.....	6
3.1. VRSTE PISMENIH VJEŽBI	6
3.1.1. Diktat.....	7
3.2. PISMENE VJEŽBE U NASTAVNOME PLANU I PROGRAMU	9
3.2.1. Vježbe za ovladavanje pisanja riječi sa č, ć, dž, đ, ije/je	10
3.2.2. Vježbe za ovladavanje pisanja velikog početnog slova	13
3.2.3. Kompozicijske vježbe	15
4. PISMENE VJEŽBE U METODIČKOJ LITERATURI	19
4.1. PISMENE VJEŽBE ZA OVLAĐAVANJE PISANJA RIJEČI SA SKUPOVIMA IJE/JE/E/I U METODIČKOJ LITERATURI.....	19
4.2. PISMENE VJEŽBE ZA OVLAĐAVANJE PISANJA RIJEČI SA SKUPOVIMA IJE/JE/E/I U UDŽBENICIMA HRVATSKOG JEZIKA ZA UČENIKE MLAĐE ŠKOLSKE DOBI	22

Praktični dio

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA	27
5.1. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	27
5.2. HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA	27
5.3. UZORAK.....	27
5.4. INSTRUMENT I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA	27
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA	28
6.1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLAĐANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA DRUGIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE.....	28

6.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLADANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA TREĆIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE	29
6.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLADANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA ČETVRTIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE ..	30
6.4. ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA O DOBIVENIM REZULTATIMA ISTRAŽIVANJA OVLADANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA DRUGIH, TREĆIH I ČETVRTIH RAZREDA	31
7. ZAKLJUČAK	33
8. LITERATURA	35
PRILOZI	37

1. UVOD

Tema diplomskog rada jest ovladanost pravopisnom normom u pisanju dvoglasnika učenika mlađe školske dobi.

U radu će se govoriti o hrvatskom pravopisu te o izmjenama pravopisnih pravila tijekom povijesti. Nakon toga spomenut će se pismene vježbe, od kojih će biti izdvojen diktat – pismena vježba korištena kao instrument istraživanja u diplomskome radu. Slijedi osvrt na pravopisne sadržaje u Nastavnom planu i programu. Iz metodičke literature autorice Dunje Pavličević-Franić, te autora Irene i Dragutina Rosandića izdvojit će se vježbe kojima se učenici podučavaju pravilnom pisanju riječi sa skupovima ije/je/e/i te će se analizirati zastupljenost navedenih sadržaja u udžbenicima hrvatskog jezika za drugi, treći i četvrti razred osnovne škole. U praktičnom dijelu bit će prikazani rezultati istraživanja čiji je cilj pokazati razvija li se pismenost učenika mlađe školske dobi s obzirom na pisanje riječi s ije i je.

Tema rada odabrana je kako bismo dobili uvid u usvojenost i razvoj pravopisne norme učenika mlađe školske dobi u pisanju dvoglasnika.

2. HRVATSKI PRAVOPIS

Pravopis ili ortografija (grč. orthos – pravilno i grafein – pisati) jezikoslovna je disciplina koja proučava i određuje pravopisnu normu u načinima pisanja grafema (slova), upotrebi interpunkcijskih i pravopisnih znakova, pisanju velikog i malog početnog slova, sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi, pisanju kratica i znakova te pisanju riječi iz stranih jezika (tuđica i posuđenica). Pravopis je također priručnik koji sadrži pravila i upute za pravilno pisanje, primjere te pravopisni rječnik.

Osnovno obilježje nekog pravopisa jest način na koji se pojedine riječi pišu s obzirom na glasove koji ih sastavljaju. Ako se isti glas uvijek piše istim slovom, pravopis je glasovni, fonemski, fonetički. Povijesni, historijski ili tradicionalni pravopis podrazumijeva pisanje riječi onako kako su se pisale u prošlosti, bez obzira na to što se izgovor promijenio. Takvo pisanje približava nas korijenu riječi te se naziva korijensko ili etimološko. Zbog nedovoljne preciznosti ovih naziva, uvedeni su novi nazivi koji su u skladu sa suvremenim spoznajama o glasovima. Budući da se glas koji služi za razlikovanje značenja naziva fonem, pravopis koji zahtijeva da se isti glas uvijek piše istim fonemom naziva se fonološkim pravopisom. Takvo bi pisanje bilo npr. *ropski, potkresati, stambeni, kazališni*. Prema povijesnom, odnosno korijenskom pravopisu riječi se pišu prema korijenu, npr. *glasba, kdje, obći, sbog, sdrav, srčba, tvrdka, uredništvo*. Najmanja jezična jedinica koja ima neko značenje naziva se morfem, a znanost koja pručava glasovni sastav morfema, morfonologija. Prema tome, morfonološki pravopis jest pravopis u kojem se isti morfem uvijek piše istim slovom, bez obzira na to što se različito izgovara, npr. *robski, podkresati, stanbeni, kazalištni*. (Babić-Finka-Moguš, 2003)

U današnje doba pravopis je fonološko-morfonološki. U okviru jedne riječi pišemo fonološki (pretplatiti, gozba, potpis), uz određene iznimke (pišemo *hrvatski, bratski, studentski*, a izgovaramo *hrvacki, bracki, studencki*). Međurječne veze pišemo morfonološki jer glasovne promjene koje nastaju među riječima u govoru ne bilježimo u pismu (pišemo *kod kuće, niz krov, s bratom, s čovjekom, govorit ću*, a izgovaramo *kotkuće, niskrov, zbratom, ščovjekom, govoriću*). (Babić-Finka-Moguš, 2003)

Autori Stjepan Babić i Milan Moguš napomenuli su da, kada postoje opravdani razlozi za pojedina rješenja, tada nije važno da su ona odmah prihvaćena u praksi, već da se zna kako treba biti jer kršenje određenih pravopisnih normi dovodi do nesporazuma (npr. *istjecati - isticati, natjecati - naticati*). Autori naglašavaju kako je važno složiti se da pravopisnu normu ne treba mijenjati, nego pronaći način da se ona usvoji. (Babić-Finka-Moguš, 2003)

2.1. POVIJEST HRVATSKOG PRAVOPISA

Pravopis ima veliku ulogu u hrvatskoj povijesti te možemo reći da ima burnu prošlost i sadašnjost. Određuje ga vlast pa ga smatramo političkim činom. Promjene vlasti uvelike su utjecale na promjene pravopisa, stoga se hrvatski pravopis nalazi u središtu političkih i jezičnih događanja. (Babić, 2008)

Ljudevit Gaj objavio je 1830. godine Kratku osnovu horvatsko-slavenskoga pravopisanja koja je značila početak hrvatskog preporoda iako ona zapravo nije pravopis nego slovopis. Značajna je također i 1892. godina kada je Ivan Broz u svom Hrvatskom pravopisu uveo fonološki (fonetski) pravopis, zatim 1921. godina kada Dragutin Boranić izdaje svoj pravopis pod nazivom Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika čime se okreće jugoslavenstvu. Peto izdanje toga pravopisa, iz 1929. godine, odstupalo je od hrvatske pravopisne tradicije, ali kad je 1939. godine nastala Banovina Hrvatska, Boranić se vratio četvrtom izdanju. Nakon stvaranja Nezavisne Države Hrvatske fonološki je pravopis zamijenjen morfonološkim. Objavljeno je Klaićevo Koriensko pisanje, a dvije godine kasnije potpun Hrvatski pravopis Franje Cipre i Adolfa Klaića. Po završetku Drugog svjetskog rata vraćen je Boranićev pravopis. (Babić, 2008)

Hrvatsko filološko društvo počelo je nakon rata pripremati novi pravopis, a 1952. godine pokrenut je Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnoga jezika. Srpski jezikoslovci na to su odgovorili Anketom o pitanjima srpskohrvatskog jezika i pravopisa preko Letopisa Matice srpske, 1953. godine. (Babić, 2005) Kada je Anketa završena, postignut je Novosadski dogovor kojim je zaključeno da je jezik Hrvata, Srba i Crnogoraca jedan jezik s dvama izgovorima, ijekavskim i ekavskim. Dogovoreno je kako su oba izgovora, kao i oba pisma, latinica i ćirilica, u svemu ravnopravna te je u nazivu jezika u službenoj upotrebi nužno istaknuti oba njegova dijela, i hrvatski i srpski. Na sastanku u Novom Sadu donešena je odluka da Matica srpska izradi rječnik suvremenog srpskohrvatskog književnog jezika u suradnji s Maticom hrvatskom te da će nacrt pravopisa izraditi komisija srpskih i hrvatskih stručnjaka. Godine 1960. izrađen je zajednički pravopis. Matica hrvatska izdala je pravopis na latinici i ijekavski pod naslovom Pravopis hrvatskosrpskog književnog jezika s pravopisnim rječnikom, dok je Matica srpska pravopis izdala ekavski i ćirilicom pod naslovom Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika sa pravopisnim rečnikom. (Novosadski dogovor, 1954)

Nezadovoljne Novosadskim dogovorom, najvažnije znanstvene i književne ustanove, kao i najugledniji hrvatski jezikoslovci i književnici objavili su 1967. godine Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. U deklaraciji zahtijevaju jednakost i ravnopravnost slovenskog, hrvatskog, srpskog i makedonskog jezika te primjenu hrvatskog književnog jezika u školama, novinarstvu, javnom i političkom životu, na radiju i televiziji te da nastavnici i javni radnici službeno upotrebljavaju književni jezik sredine u kojoj djeluju. Ovom Deklaracijom Matica hrvatska odbacila je Novosadski dogovor i zajednički pravopis te ojačala svijest o hrvatskom književnom jeziku kojem odgovara samo jedan naziv, a to je hrvatski. (Deklaracija, 1967)

Stjepanu Babiću, Božidaru Finki i Milanu Mogušu povjerena je 1971. godine izrada novog hrvatskog pravopisa. Pravopis je tiskan u Londonu te je dobio nadimak *londonac*. Hrvati su pravopis kupovali u inozemstvu, donosili u Hrvatsku i njime se služili, što Partija nije očekivala. Iz tog je razloga tadašnja vlast od Katedre zagrebačkog Filozofskog fakulteta naručila domovinski pravopis. Vladimir Anić i Josip Silić radili su na novom pravopisu koji je bio gotov 1986. godine i tiskan je pod nazivom Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Nakon stvaranja samostalne Republike Hrvatske, 1990. godine, izašao je pretisak londonca čiji su primjerci rasprodani u kratkom vremenu. U uporabi su bila sva tri pravopisa, novosadski, Anić-Silićev i londonac. Iz uporabe je zatim izašao novosadski pravopis, a Školska knjiga je 1993. godine iz prodaje povukla i Anić-Silićev pravopis zbog naslova *hrvatski ili srpski*. Ostao je samo Hrvatski pravopis Babića, Finke i Moguša koji je do 2000. godine izašao u pet izdanja. U drugom izdanju uvedene su dvostrukosti te je ono prihvaćeno za uporabu školama. Kada je 1999. godine došlo do promjene vlasti, na tržište se vratio Anić-Silićev pravopis. Dvije godine kasnije tiskano je novo izdanje toga pravopisa pod nazivom Pravopis hrvatskoga jezika. (Babić, 2008)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa osnovalo je 2005. godine Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika. Zadatak Vijeća bio je voditi skrb o hrvatskom standardnom jeziku, raspravljati o aktualnim nedoumicama i otvorenim pitanjima hrvatskog standardnog jezika, upozoravati na primjere nepoštivanja ustavne odredbe o hrvatskome kao službenome jeziku, promicati kulturu hrvatskoga standardnog jezika u pisanoj i govornoj komunikaciji, voditi skrb o mjestu i ulozi hrvatskoga standardnog jezika s obzirom na proces integracije Republike Hrvatske u Europsku Uniju, donijeti rješenja s daljnjim normiranjem hrvatskoga standardnog jezika i pratiti jezičnu problematiku te utvrditi načela u pravopisnoj normi. U

svibnju 2012. godine ministar Željko Jovanović donio je odluku o ukidanju Vijeća, a u službenom tekstu odluke nije bilo obrazloženja. (Katičić, 2012)

Po uzoru na Babić-Finka-Mogušev Hrvatski pravopis, Stjepan Babić, Milan Moguš i Sanda Ham sastavili su 2005. godine Hrvatski školski pravopis koji je izdala Školska knjiga. Od 2008. godine slijede izdanja istoga uz dodatak na koricama *usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika*. Matica hrvatska izdala je 2007. svoj Hrvatski pravopis, autora Lade Badurine, Ivana Markovića i Krešimira Mićanovića, a 2010. godine izašao je Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša.

U veljači 2012. godine predloženo je propisivanje jedinstvenog pravopisa. Radna inačica Hrvatskog pravopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje predstavljena je u travnju 2013. godine te je na mrežnim stranicama Instituta otvorena jednomjesečna rasprava na koju su bili pozvani svi hrvatski jezikoslovci. Konačna inačica Hrvatskog pravopisa usvojena je u lipnju 2013. godine te je postavljena na mrežne stranice kao javno dobro svih hrvatskih govornika. U predgovoru pravopisa piše da pravopisna rješenja slijede hrvatsku pravopisnu tradiciju te da rješenja jednaka u svim suvremenim pravopisima nisu mijenjana. Sporna dvostruka rješenja ostala su u pravopisu, međutim uvedene su preporučena, dopuštena i istovrijedna inačica. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta preporučilo je u srpnju 2013. godine Hrvatski pravopis za uporabu u školama čime je ukinuta dotadašnja preporuka Hrvatskom školskom pravopisu. Hrvatski jezikoslovci nisu dobro prihvatili Institutov pravopis smatrajući ga objektom jezične politike. (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013)

3. PISMENE VJEŽBE U NASTAVI HRVATSKOG JEZIKA

Jedna od četiriju sastavnica nastave Hrvatskog jezika u osnovnoj školi jezično je izražavanje. Sadržaji jezičnog izražavanja povezuju se tijekom nastave sa sadržajima ostalih područja, posebno sa sadržajima gramatike i pravopisa koji čine temelj različitim usmenim i pismenim vježbama. Tijekom nastave provode se različiti oblici usmenih i pismenih vježbi čiji je cilj poticanje govorenog i pisanog jezika te razvijanje govornog i pisanog izražavanja hrvatskim standardnim jezikom kao i zavičajnim idiomom. Temeljna je zadaća jezičnog izražavanja, a time i usmenih i pismenih vježbi, razvoj izražajnih mogućnosti učenika, stvaranje pravogovornih i pravopisnih navika te ostvarenje uspješne usmene i pisane komunikacije, što se očituje u proizvodnji jasnih, razumljivih i gramatičko-pravopisno točnih rečenica pri stvaranju različitih tekstova. Usmenim se vježbama jezični sadržaj uvježbava usmeno dok se pismene vježbe provode u pisanom obliku te se dijele na nekoliko podvrsta. Gramatičke i leksičke vježbe mogu se provoditi i u usmenom i u pisanom obliku, kao i stilsko-kompozicijske, dok su pravogovorne (ortoepske) podvrsta usmenih, a pravopisne (ortografske) dio pismenih vježbi. Sadržaj usmenih i pismenih vježbi mora biti povezan s ostalim područjima nastave hrvatskog jezika – jezikom, književnošću i medijskom kulturom, a ovisi o potrebama učenika i nastavnom programu. Teme moraju biti prilagođene mogućnostima, interesima i potrebama učenika određene razvojne dobi. (Pavličević-Franić, 2005)

3.1. VRSTE PISMENIH VJEŽBI

Prema Dragutinu Rosandiću pismene vježbe služe razvijanju tehnike pisanja, usvajanju grafemskog sustava, estetskom oblikovanju slova (krasnopis), stjecanju pravopisnih navika, usvajanju gramatičke norme, bogaćenju rječnika, razvijanju stila, usvajanju pravila i zakonitosti oblikovanja teksta, organiziranju sadržaja i pronalaženju sadržaja. Navedene zadaće mogu se ostvariti različitim vrstama pismenih vježbi – prepisivanjem teksta (doslovno), prepisivanjem s preinakama, odgovorima na pitanja, pitanjima o tekstu, vježbama sređivanja rečenice/teksta, vježbama dopunjavanja rečenice/teksta, vježbama skraćivanja rečenice (sažimanja)/teksta, vježbama zamjenjivanja, diktatima, leksičkim vježbama, gramatičkim vježbama, stilističkim vježbama, kompozicijskim vježbama, promatračkim vježbama i istraživačkim vježbama.

Doslovnim prepisivanjem teksta učenici oblikuju svoj rukopis te razvijaju pažnju i smisao za estetiku. Prepisivanje s preinakama jest pismena vježba u kojoj prepisivač mijenja tekstovni predložak. Preinake mogu biti gramatičke, leksičke, stilističke i tekstne. U pismenoj vježbi odgovori na pitanja učenici odgovaraju na pitanja koja su zadana na ploči, radnim

listovima ili u početnici. Odgovori mogu sadržavati sve riječi iz pitanja osim upitne riječi ili samo očekivanu novu obavijest. Ova se vježba može provoditi i tako da se pitanja postavljaju usmeno, a odgovara se pismeno čime se povećava koncentracija učenika. Pitanje može biti postavljeno i tako da traži odgovor s nabrojanjem ili odgovor u više rečenica. Kao predložak za postavljanje pitanja može se iskoristiti svaki tekst. Njegova vrsta određivat će vrstu pitanja te njihovu svrhu. (Rosandić, 2002)

3.1.1. Diktat

Budući da je u svrhu diplomskog rada kao instrument upotrijebljen diktat, ta će se pismena vježba detaljnije opisati.

Diktat je oblik pismene vježbe kojim se razvijaju ortografske navike, memorija i sposobnost rasuđivanja. Diktatom provjeravamo učenikovo znanje i navike, razvijenost njegove memorije, točnost pamćenja i logičkog povezivanja sadržaja, sposobnost razlikovanja i raspoznavanja, brzinu reagiranja, sposobnost obuhvaćanja zvukovnih nizova i njihova grafičkog predočavanja odgovarajućim znakovima te spretnost u primjeni naučenih pravila. Diktati se primjenjuju u svim fazama školovanja, a razlikuju se po karakteru i namjeni. (Rosandić, 2002) Pravilno usmjereni i oblikovani diktati učvršćuju ortografske navike te podižu razinu opće pismenosti. U nastavi Hrvatskog jezika služe za utvrđivanje (uvježbavanje) i provjeravanje (ispitivanje i ocjenjivanje) jezičnih, gramatičkih, leksičkih i stilističkih sadržaja. (Pavličević-Franić, 2005)

U nastavi Hrvatskog jezika postoji nekoliko vrsta diktata – stvaralački diktat, diktat s obrazloženjem, kontrolnopoučni diktat, objašnjeni (eksplikativni) diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, kontrolni diktat, proučeni diktat, samodiktat i izborni diktat.

U stvaralačkom diktatu učenici izmjenjuju zadane riječi u tekstu ili tekst nadopunjavaju odgovarajućim riječima. S obzirom na te izmjene, razlikujemo dva tipa stvaralačkih diktata – stvaralački diktat s umetanjem riječi (proširivanje teksta) i stvaralački diktat s promjenom riječi. Inačica stvaralačkog diktata jest diktat po ključnim (tematskim, zadanim, poticajnim) riječima u kojem učenici samostalno sastavljaju rečenice ili tekst na temelju zadanih riječi. Druga je inačica stvaralački diktat po slici koji se primjenjuje za ponavljanje gramatičkih i pravopisnih pravila. Učiteljica diktira tekst, a učenici ga nadopunjavaju riječima koje se odnose na likovno djelo koje je služilo kao predložak za izvođenje diktata.

U diktatu s obrazloženjem učenici prvo sažeto zapisuju pravilo, a zatim tekst diktata koji je zasićen primjerima na koje se odnosi zapisano pravilo. Na taj se način pojačava misaona aktivnost učenika.

Kontrolnupučni diktat inačica je diktata s obrazloženjem, a najčešće se primjenjuje nakon obrade većih gramatičkih i pravopisnih cjelina. Učiteljica diktira odabrani tekst, a učenici ga zapisuju i nakon toga dobivaju zadatke (podcrtavanje, objašnjavanje i sl.). Navedenim se diktatom utvrđuje znanje i pospješuje pismenost.

Kod provođenja objašnjenog (eksplikativnog) diktata, učenicima se najprije objašnjavaju pojedini pojmovi iz teksta, a zatim se diktira drugi tekst te se od učenika traži da uoče sličnosti i razlike u primjerima te primjenu odgovarajućih pravila.

Diktat s predusretanjem pogrešaka služi za uvježbavanje. Tekst koji će se diktirati najprije se prouči, ponove se pravila, a primjeri se mogu zapisati na ploču. Za vrijeme pisanja diktata primjeri su na vidljivom mjestu, a učenici se mogu služiti pravopisnim priručnicima i drugim ortografskim pomagalicama.

Kontrolni diktat koristi se za utvrđivanje stupnja gramatičko-pravopisne pismenosti te uvježbavanje gramatičko-pravopisnih pravila.

Proučeni diktat izvodi se tako da učenici diktatni tekst prvo prouče kod kuće ili na prethodnom satu.

Samodiktat podrazumijeva napamet naučeni tekst koji učenici zapisuju doslovno. Izborni diktat ne obuhvaća cijeli tekst koji se diktira, nego učenici zapisuju samo one primjere koji se diktatom provjeravaju. (Rosandić, 2002)

Diktat treba trajati od pet do dvadeset minuta, ovisno o njegovoj vrsti i svrsi radi koje se provodi. Trajanje, kao i opseg sadržaja, određuje učitelj s obzirom na dob učenika, njihove sposobnosti i jezično predznanje. Izvedba diktata odvija se kroz tri faze. Najprije treba stvoriti ugodno radno ozračje, motivirati učenike i objasniti im što se od njih očekuje. Druga, najvažnija faza, jest provedba diktata. Svaki se diktat diktira tri puta. Učitelj prvo čita tekst u cjelini, dok učenici sjede i pažljivo slušaju te ništa ne zapisuju. Sljedeće se čitanje odvija sporije, učitelj diktira rečenicu po rečenicu, a učenici zapisuju. Diktiranje treba biti prirodno i odmjereno, a izgovor jasan. Treći put učitelj čita cjelovit tekst, a učenici provjeravaju svoj tekst i ispravljaju moguće pogreške. Završna faza izvedbe diktata odnosi se na ispravak.

(Pavličević-Franić, 2005) Postoji nekoliko načina ispravljanja diktata, a mogu ga ispravljati učitelj ili učenici. Jedan od načina je da učenici pojedinačno čitaju tekst i objašnjavaju te ispravljaju pogreške. Diktat može ispravljati jedan učenik na ploči, dok ostali provjeravaju njegov rad. Sljedeći način jest ispisivanje rečenica na ploču i provođenje ortografske analize. Također, učenici mogu zamijeniti bilježnice i ispravljati pogreške jedni drugima. (Rosandić, 2002)

Na kraju prvog polugodišta u prvom razredu diktat obuhvaća 12 – 14 riječi, a na kraju prvog razreda 18 – 20 riječi. U drugom razredu broj se riječi povećava na 40 – 45, u trećem razredu 60 – 65 te u četvrtom razredu 80 – 85 riječi. Prijedlozi, veznici i uzvici računaju se kao samostalne riječi. Diktatni tekst treba biti zasićen pravopisno-gramatičkim primjerima. Najmanje 60% od ukupnog broja riječi moraju biti primjeri koji se diktatom provjeravaju. Neproučeni primjeri ispisuju se na ploču. Na kraju prvog razreda rečenica se može sastojati od najviše četiri riječi, u drugom razredu šest riječi, a u trećem i četvrtom razredu u rečenici može biti osam riječi. Tekst diktata može biti sadržajno i kompozicijski cjelovit ili se može sastojati od sadržajno nepovezanih rečenica. Svaka riječ u tekstu diktata mora biti poznata učenicima. (Rosandić, 2002)

Pri ocjenjivanju diktata treba uvažiti određene norme. U prvom i drugom razredu ocjenu odličan dobivaju učenici koji nemaju ni jednu pogrešku. Učenici koji imaju jednu do dvije pogreške dobivaju ocjenu vrlo dobar. Ocjenu dobar dobivaju učenici s tri do pet pogrešaka, a ocjenu dovoljan oni sa šest do osam pogrešaka. Učenici koji imaju više od osam pogrešaka dobivaju ocjenu nedovoljan. U trećem i četvrtom razredu ocjenu odličan dobit će učenici koji nemaju ni jednu pogrešku. Ocjenu vrlo dobar dobit će učenici koji imaju dvije do tri pogreške. Učenici koji nemaju više od pet pogrešaka dobit će ocjenu dobar. Učenici koji imaju više pogrešaka nego za ocjenu dobar, ali ne više od deset, dobit će ocjenu dovoljan. Ocjenu nedovoljan dobit će učenici koji imaju više od deset pogrešaka. (Rosandić, 2002)

3.2. PISMENE VJEŽBE U NASTAVNOME PLANU I PROGRAMU

Temeljni dokument koji određuje sastavnice odgojno-obrazovnog procesa naziva se Nacionalni okvirni kurikulum, donosi ga ministar, a nastao je s ciljem poboljšanja kvalitete odgoja i obrazovanja. Usmjeren je na učenička postignuća, odnosno ishode učenja, a ne na sadržaj. U Nacionalnom okvirnom kurikulumu definirane su temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja

nacionalnoga kurikulumu. Opisane su teme i njihovi ciljevi te su određeni ishodi učenja za odgojno-obrazovna područja. Nacionalni okvirni kurikulum osnova je za izradu nastavnih planova i predmetnih kurikulumu koji se temelje na razrađenim postignućima odgojno-obrazovnih područja.

Drugi dokument prema kojem se odvija odgojno-obrazovna djelatnost jest Nastavni plan i program za osnovne škole u Republici Hrvatskoj. Nastavnim planom utvrđuje se tjedni i godišnji broj nastavnih sati za obvezne i izborne nastavne predmete, njihov raspored po razredima, tjedni broj nastavnih sati po predmetima te ukupni tjedni i godišnji broj sati. Ciljevi, zadaće, odgojno-obrazovni sadržaji te rezultati koje treba postići u svakom nastavnom predmetu zadani su nastavnim programom.

Hrvatski jezik najopsežniji je predmet osnovnoškolskog obrazovanja. Zastupljen je od prvog do osmog razreda i obuhvaća četiri sastavnice: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu. Od prvog do šestog razreda učenici tjedno imaju pet sati Hrvatskog jezika što iznosi 175 sati godišnje. U sedmom i osmom razredu satnica se smanjuje na četiri sata tjedno i iznosi najmanje 140 sati godišnje. Cilj je nastave Hrvatskog jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju pomoću koje će ovladati sadržajima svih nastavnih predmeta i koja će im omogućiti cjeloživotno učenje. Učenici kroz nastavu Hrvatskog jezika stječu znanja, vještine i sposobnosti koje su im potrebne za osobni razvoj i aktivno sudjelovanje u društvu.

3.2.1. Vježbe za ovladavanje pisanja riječi sa č, ć, dž, đ, ije/je

Iz Nastavnog plana i programa izdvojeni su sadržaji koji se odnose na podučavanje učenika pravilnom pisanju riječi s glasovima č, ć, dž i đ te skupovima ije/je. Sadržaji se pojavljuju u prvom, drugom, trećem i četvrtom razredu kroz dva područja, jezik i jezično izražavanje.

U prvom se razredu javljaju teme koje se odnose na pravilan izgovor i pisanje glasova te uvježbavanje pisanja i izgovaranja najčešćih riječi u kojima se pojavljuju skupovi ije/je prema popisu riječi. U drugom razredu propisana je tema Skupovi ije/je/e/i koja se odnosi na pravilan izgovor i pisanje skupova u najčešće korištenim riječima te uvježbavanje istog u okviru teme Pisanje – poštivanje pravopisne norme. Uz uvježbavanje pisanja i izgovora u trećem je razredu predviđeno vježbati pravilan izgovor i pisanje riječi sa č, ć, ije/je u umanjenicama i uvećanicama. U četvrtom je razredu naglasak na pravilnom pisanju i izgovaranju č, ć, dž, đ, lj i

nj, ije/je/e/i u češće rabljenim riječima te uvježbavanju pisanja i izgovora skupova prema popisu riječi.

1. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

2. Izgovor i pisanje glasova

Ključni pojmovi: glas

Obrazovna postignuća: pravilno izgovarati i zapisivati sve glasove u riječima, s osobitom pozornošću na one koje većina učenika teže zamjećuje i razlikuje (č, ć, dž, đ, lj, nj, potom ije/je)

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

9. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo na početku rečenice, točka, upitnik, uskličnik

Obrazovna postignuća: slušanjem određivati rečenične granice i pisati ih u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi

2.razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

7. Skupovi ije/je/e/i

Ključni pojmovi: ije, je, riječ

Obrazovna postignuća: pravilno izgovarati i pisati skupove ije/je/e/i u češće rabljenim riječima

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

10. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo – višestruka vlastita imena, riječnice, točka, upitnik, uskličnik

Obrazovna postignuća: osvježavati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati višestruka vlastita imena, riječnicu u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi

3. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

4. Izgovor i pisanje č i ć u umanjenicama i uvećanicama

Ključni pojmovi: glas č, glas ć

Obrazovna postignuća: pravilno izgovarati i pisati č i ć u umanjenicama na -ić, -čić, -ćica, u uvećanicama na -čina

5. Skupovi ije/je/e/i u umanjenicama i uvećanicama

Ključni pojmovi: ije, je

Obrazovna postignuća: pravilan izgovor i pisanje ije/je/e/i u češće rabljenim umanjenicama i uvećanicama

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

10. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo (višečlana vlastita imena voda, gora, naseljenih mjesta u zavičaju poznatih učeniku), skupovi ije/je u poznatim umanjenicama i uvećanicama, č i ć u umanjenicama i uvećanicama, kratice

Obrazovna postignuća: osvješčivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati veliko slovo višečlanih vlastitih imena voda i gora, naseljenih mjesta u zavičaju poznatih učeniku) u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi

4. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

8. Izgovor i pisanje č, ć, dž, đ, lj, nj, ije/je/e/i

Ključni pojmovi: izgovor glasa, pisanje glasa

Obrazovna postignuća: pravilno izgovarati i pisati č, ć, dž, đ, lj i nj, ije/je/e/i u češće rabljenim riječima

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

9. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo (posvojni pridjevi od vlastitih imena na -ov, -ev, -in); pokrate poznatijih višečlanih naziva

Obrazovno postignuće: osvješćivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati veliko slovo (posvojni pridjevi od vlastitih imena -ov, -ev, -in) u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi; pisati pokrate poznatijih višečlanih naziva

3.2.2. Vježbe za ovladavanje pisanja velikog početnog slova

Sadržaji iz Nastavnog plana i programa koji se odnose na ovladavanje pisanja velikog početnog slova protežu se od prvog do četvrtog razreda kroz nastavna područja jezik i jezično izražavanje.

U prvom razredu naglasak je na pisanju velikog slova na početku rečenice i u imenima i prezimenima ljudi. U drugom se razredu sadržaji proširuju na dvočlana imena – nazive ulica i trgova. U trećem razredu propisana tema odnosi se na pisanje velikog slova unazivima voda i gora u zavičaju, nebeskih tijela, naseljenih mjesta koja učenik poznaje, nazivima ustanova, poduzeća, škola i kazališta. Sadržaji četvrtog razreda usmjereni su na ponavljanje i uvježbavanje prethodno naučenih sadržaja i primjenu stečenog znanja.

Nastavno područje: jezik

Teme:

5. Veliko početno slovo

Ključni pojmovi: veliko početno slovo, malo početno slovo

Obrazovna postignuća: znati da se velikim početnim slovom uvijek piše početna riječ u rečenici i sva imena; primjenjivati pravilo o pisanju velikoga početnoga slova na početku rečenice, u imenima i prezimenima ljudi te u imenu mjesta u kojem učenik živi

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

9. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo na početku rečenice, točka, upitnik, uskličnik

Obrazovno postignuće: slušanjem određivati rečenične granice i pisati ih u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi

2. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

2. Veliko početno slovo

Ključni pojmovi: imena, veliko početno slovo

Obrazovna postignuća: naučiti pisati veliko početno slovo u imenima s kojima učenik dolazi u doticaj (jednočlanima i višečlanima), imenima ulica i trgova te naseljenih mjesta

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

10. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo – višečlana vlastita imena, niječnice, točka, upitnik, uskličnik

Obrazovna postignuća: osvještivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati višečlana vlastita imena, niječnicu u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisuriječi

3. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

2. Veliko početno slovo

Ključni pojmovi: imena, veliko početno slovo

Obrazovna postignuća: primjenjivati pravilo o pisanju višečlanih vlastitih imenica u pisanju imena voda i gora u zavičaju, nebeskih tijela, naseljenih mjesta koja učenik poznaje, nazivima ustanova i poduzeća, škola, kazališta

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

10. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo (višečlana vlastita imena voda, gora, naseljenih mjesta u zavičaju poznatih učeniku), skupovi ije/je u poznatim umanjenicama i uvećanicama, č i ć u umanjenicama i uvećanicama, kratice

Obrazovna postignuća: osvještivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati veliko slovo višečlanih vlastitih imena voda i gora, naseljenih mjesta u zavičaju (poznatih učeniku) u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi

4. razred

Nastavno područje: jezik

Teme:

6. Veliko početno slovo

Ključni pojmovi: veliko početno slovo, naziv

Obrazovna postignuća: primjenjivati pravila o pisanju velikoga početnoga slova u višečlanim nazivima

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

9. Pisanje – poštivanje pravopisne norme

Ključni pojmovi: veliko slovo (posvojni pridjevi od vlastitih imena na -ov, -ev, -in); pokrate poznatijih višečlanih naziva

Obrazovno postignuće: osvješčivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati veliko slovo (posvojni pridjevi od vlastitih imena -ov, -ev, -in) u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, đ, dž, ije/je prema popisu riječi; pisati pokrate poznatijih višečlanih naziva

3.2.3. Kompozicijske vježbe

Kompozicijske vježbe zadane su u Nastavnom planu i programu u nastavnom području jezičnog izražavanja, a javljaju se u prvom, drugom, trećem i četvrtom razredu.

U prvom razredu ostvaruju se u nastavnim temama Pripovijedanje i Pisanje u kojima učenici samostalno pripovijedaju prema poticaju, odnosno oblikuju kraću pisanu poruku. U drugom razredu ovim se sadržajima pridaje više pozornosti. Uz pripovijedanje prema poticaju učenici opisuju predmete i likove, oblikuju usmenu i pisanu obavijest, izvješćuju o prošlom događaju ili obavljenom zadatku, pišu čestitku i razglednicu te oblikuju sastavak prema zadanom poticaju. U trećem razredu nastavne teme donose vježbe pripovijedanja, stvaranja priče prema poticaju, vježbe izvješćivanja te oblikovanja kraćeg sastavka. U četvrtom je razredu nastavnom temom Pripovijedanje predviđeno da učenici vježbaju samostalno i tečno pripovijedati o stvarnom ili zamišljenom događaju. Osim pripovijedanja u četvrtom razredu zastupljeno je i sažimanje pripovjednih tekstova, samostalno stvaranje priče, sporazumijevanje – oblikovanje govorne i negovorne poruke, opisivanje te pisanje pisma.

1. razred

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

6. Pripovijedanje

Ključni pojmovi: pripovijedanje

Obrazovna postignuća: samostalno pripovijedati prema poticaju slike ili niza slika vlastita iskustva ili zamišljanja

8. Pisanje

Ključni pojmovi: pisanje

Obrazovna postignuća: samostalno oblikovati kraću pisanu poruku

2. razred

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

2. Pripovijedanje prema poticaju

Ključni pojmovi: pripovijedanje

Obrazovna postignuća: oblikovati i ispričati kratku priču prema poticaju; uočavati nejezične sastavnice u komunikaciji

3. Opisivanje

Ključni pojmovi: opisivanje, opis

Obrazovna postignuća: zapažati pojedinosti u promatranju (primjerice predmeta, lika cvijeta...), opisati lik prema planu opisa; opisati predmet prema planu opisa

4. Obavijest

Ključni pojmovi: obavijest

Obrazovna postignuća: ovladati pojmom obavijesti; oblikovati usmenu i pisanu obavijest

5. Izvješćivanje o prošlome događaju

Ključni pojmovi: usmeno izvješćivanje, prošli događaj

Obrazovno postignuće: usmeno izvještavati o prošlome događaju bez suvišnih pojedinosti

6. Izvješćivanje o obavljenome zadatku

Ključni pojmovi: izvješćivanje

Obrazovno postignuće: izvještavati o zadatku, obavljenome ili onome koji će se tek obaviti, držeći se kronološkoga slijeda događaja

8. Pisanje čestitke i razglednice

Ključni pojmovi: čestitka, razglednica

Obrazovna postignuća: oblikovati pisanu poruku koja se uobičajeno upućuje primatelju kao razglednica i čestitka; poštivati pravopisnu normu

9. Stvaralačko pisanje – sastavak

Ključni pojmovi: sastavak

Obrazovna postignuća: samostalno pisati kraće vezane tekstove – sastavke prema zadanome poticaju

3. razred

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

3. Pripovijedanje

Ključni pojmovi: stvarni događaji, nestvarni događaji

Obrazovna postignuća: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga; pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju

4. Stvaranje zajedničke priče prema poticaju

Ključni pojmovi: zajednička priča prema poticaju

Obrazovna postignuća: sudjelovati u stvaranju zajedničke priče prema zadanome poticaju oblikujući jedan ili nekoliko događaja, poštujući uzročno-posljedične veze

5. Obavijest

Ključni pojmovi: obavijest

Obrazovna postignuća: razlikovati obavijest kao vrstu teksta čije su sastavnice provjerljive i istoznačne za sve primatelje – ovladati pojmom; oblikovati kraću obavijest

6. Izvješćivanje o obavljenome zadatku

Ključni pojmovi: izvješćivanje

Obrazovna postignuća: izvještavati o obavljenome zadatku držeći se kronološkoga slijeda događaja

7. Stvaralačko pisanje – oblikovanje kraćeg sastavka

Ključni pojmovi: uvod, glavni dio, zaključak u sastavku

Obrazovna postignuća: oblikovati i pisati sastavak uz poticaj i bez njega

4. razred

Nastavno područje: jezično izražavanje

Teme:

1. Pripovijedanje

Ključni pojmovi: pripovijedanje

Obrazovna postignuća: tečno i samostalno pripovijedati o stvarnome i zamišljenome budućem događaju

2. Sažimanje pripovjednih tekstova

Ključni pojmovi: događaj, sažimanje, sažetak

Obrazovna postignuća: zamjećivati i izdvajati događaj u pripovjednome tekstu i važne pojedinosti u događaju; sažeto prepričavati događaj uključujući bitne pojedinosti za razumijevanje teksta; samostalno oblikovati sažetak

3. Samostalno stvaranje priče

Ključni pojmovi: sastavak, događaj, likovi

Obrazovna postignuća: samostalno stvarati priču prema ponuđenomu sažetku; samostalno pisati sastavak (stvaralačko pisanje)

4. Opisivanje

Ključni pojmovi: stvaran opis, slikovit opis

Obrazovna postignuća: razlikovati stvaran i slikovit opis; opisivati prema planu (usmeno i pisano)

5. Sporazumijevanje

Ključni pojmovi: govorno i negovorno sporazumijevanje

Obrazovna postignuća: razumjeti govorenu i negovorenu poruku; samostalno oblikovati govornu i negovorenu poruku; uočiti i prepoznati vrednote govorenoga jezika; uočiti i prepoznati nejezične elemente u sporazumijevanju (pokreti)

6. Pisanje – pismo

Ključni pojmovi: pismo.

Obrazovna postignuća: pisati pismo poštujući uljudbena pravila i formu

4. PISMENE VJEŽBE U METODIČKOJ LITERATURI

Jezične se vježbe ostvaruju kao usmene, ako se jezični sadržaj uvježbava usmeno, i pismene, kada se provode u pisanom obliku. Organiziraju se na satima Hrvatskog jezika u okviru nastavnog područja jezičnog izražavanja. Najčešće se vježbaju sadržaji s kojima većina učenika ima poteškoća. Budući da je tema diplomskog rada ovladanost pravopisnom normom u pisanju dvoglasnika, osvrnut ćemo se na vježbe kojima se učenici podučavaju pravilnom pisanju riječi sa skupovima ije/je/e/i. U svrhu rada proučena je metodička literatura autorice Dunje Pavličević-Franić i jezični priručnik Irene i Dragutina Rosandića te su analizirani udžbenici hrvatskog jezika za drugi, treći i četvrti razred osnovne škole.

4.1. PISMENE VJEŽBE ZA OVLAĐAVANJE PISANJA RIJEČI SA SKUPOVIMA IJE/JE/E/I U METODIČKOJ LITERATURI

Prema Dunji Pavličević-Franić pismene vježbe dijele se na gramatičko-pravopisne i stilsko-kompozicijske vježbe. Gramatičko-pravopisne vježbe mogu biti gramatičke, leksičke i ortografske (pravopisne).

Fonološke vježbe podvrsta su gramatičkih i odnose se na proučavanje glasova (fonema) hrvatskog jezika. Primjenjuju se već kod djece predškolske dobi. U prvom razredu učenici postupno stječu temeljne spoznaje o glasovima, glasovnim skupovima, pravilnoj artikulaciji i pisanju glasova (osobito onih kod kojih učenici najčešće griješe – č, ć, dž, đ, lj, nj, š, ž...) te o pravopisnim pravilima hrvatskog jezika. Fonološke vježbe najbolje provoditi u obliku didaktičkih igara, mozgalica, brojalica, brzalice, pjesmica i drugih književnoumjetničkih i funkcionalnih tekstova. Dijete ima dojam da se igra pa se jezični sadržaj usvaja nesvjesno, brže i lakše nego klasičnim predavanjem. Fonološke vježbe usko su povezane s pravopisnim i pravogovornim vježbama. Autorica navodi primjere fonoloških vježbi koje se mogu primijeniti za uvježbavanje skupova *ije* i *je*:

1. *Tito Bilopavlović* reče da *Svak u svome* se kreće. Pročitaj pjesmu i na mjestu praznina izgovori odgovarajući glas koji nedostaje. Zatim na crtice dopiši odgovarajuće slovo – Č, Ć, DŽ, Đ ili skupove IJE, JE.

Mravi su u mravinjaku, ose u osinjaku,
vo_e u vo_njaku, sv_će i sv_ćnjaku,
zv_ri u zv_rinjaku, trave u travnjaku,
cv_će u cv_ćnjaku, grudi u grudnjaku,

samo su ljudi u – društvu!

Zato se stalno sva_aju.

Kad bi živ_li u ljudinjaku, sve bi bilo u redu.

2. Riječima u prvome stupcu nedostaju slova Č ili Ć, a riječima u drugome stupcu IJE ili JE. Nadopuni ih.

matemati_ar p__sma

ze_evicv__t

drve_evr__me

nao_ale d__tinjstvo

hladno_aoc__na

3. Načini pridjeve od imenica u zagradama i zapiši ih na prazne crte. Pazi na pisanje Č, Ć, IJE, JE.

(snijeg) _____ oluja (ptica) _____ pjev (vojnik) _____ čizme

(mlijeko) _____ čokolada (dijete) _____ igra (vrijeme) _____ prognoza

4. Od pridjeva načini imenice i zapiši ih u crtovlje. Pazi na skupove IJE, JE.

bijel _____

vrijedan _____

lijen _____

smiješan _____

lijep _____

svjetski _____

Leksičko-gramatičke vježbe podskupina su leksičkih vježbi te se u nastavi hrvatskog jezika usko povezuju s gramatičko-pravogovornim i gramatičko-pravopisnim vježbama. Tijekom provođenja vježbi usvaja se i utvrđuje gramatičko gradivo predviđeno za pojedini razred. Dunja Pavličević-Franić navodi leksičko-gramatičke vježbe kojima se mogu vježbati skupovi ije i je:

5. Precrtaj pogrešno napisane riječi. Zatim ih točno prepisi u bilježnicu. Pazi na pisanje Č, Ć, DŽ, Đ, IJE, JE.

prjelazdijelo cvijetić ocijenasvijećica povijest narandast narudžba
svjedoćbasvećenik kći đeparacsendvić plješćem deterdžent igračka

6. Od sljedećih glagola načini imenice: *ocijeniti, riješiti, lijepiti, kupovati, miješati, griješiti, brinuti, tražiti*.

Dunja Pavličević-Franić (2005) također donosi primjer ponavljanja i utvrđivanja pravopisnih i pravogovornih sadržaja u trećem razredu, u okviru nastavne teme *Izgovor i pisanje glasova*. Za vježbanje skupova ije i je predlaže zadatke u kojima učenici od zadanih riječi stvaraju nove riječi, podcrtavaju riječi koje sadrže skupove ije/je u tekstu, razvrstavaju podcrtane riječi na umanjence i uvećance ili na imenice u jednini i imenice u množini te uočavaju što se događa sa skupovima ije/je. Također navodi zadatke u kojima od imenice treba načiniti pridjev i obrnuto ili od glagola treba načiniti imenicu. Spominju se još i zadatci u kojima učenici zaokružuju pravilno napisane riječi ili precrtavaju pogrešno napisane riječi te upisuju riječi suprotnog značenja pritom pazeći na pisanje skupova ije/je.

Autori Irena i Dragutin Rosandić u svom priručniku Hrvatski jezik u srednjoškolskoj nastavi donose primjere zadataka za vježbanje pravilnog pisanja riječi sa skupovima ije/je koji se mogu prilagoditi za učenike mlađe školske dobi te primijeniti u razrednoj nastavi. Autori predlažu vježbe za uočavanje pogrešaka u kojima učenici trebaju ispraviti pogrešno napisane riječi u nizu. Sljedeća vježba koju navode jest vježba dopunjavanja ispuštenih slova ili glasova (*d__lo, pod__la, pod__liti, d__ljenje, d__ljiv, d__litelj, vr__dnost, sv__tina, pripov__dač, c__lina, c__lo*). Autori također predlažu korištenje poticajnih tematskih riječi te kao primjer navode riječ *pripovijedati*. Učenici trebaju zapisati što više novih riječi koje su izvedene od zadane riječi. U priručniku možemo pronaći zadatke u kojima učenici trebaju od glagola načiniti imenicu i obrnuto te zadatke ispisivanja umanjica i uvećanica od zadanih riječi. Iste zadatke predlaže i Dunja Pavličević-Franić u svojoj knjizi *Komunikacijom do gramatike*.

Sadržaji koji se uvježbavaju su oni u kojima učenici najviše griješe, dok se primjeri odabiru iz govornih situacija i funkcionalnih tekstova. (Rosandić i Rosandić, 1996) Tekstovi koji će se upotrijebiti za vježbu trebaju ispunjavati sljedeće kriterije:

1. Tekst mora sadržati izrazito uočljivu pojavu (pravogovorno-pravopisnu).
2. Tekst mora biti primjeren učenicima: sadržajem, leksikom, gramatikom i stilskim obilježjima.
3. Tekst mora biti opsegom odmjeran i sadržajno poznat. (Rosandić i Rosandić, 1996:70)

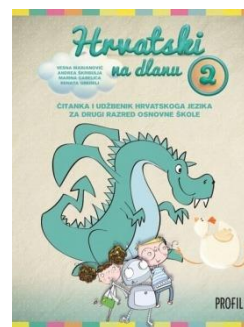
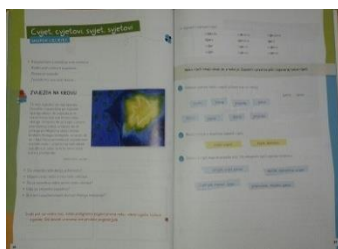
4.2. PISMENE VJEŽBE ZA OVLAĐAVANJE PISANJA RIJEČI SA SKUPOVIMA IJE/JE/E/I U UDŽBENICIMA HRVATSKOG JEZIKA ZA UČENIKE MLAĐE ŠKOLSKE DOBI

Prema zakonu o udžbenicima za osnovnu i srednju školu, udžbenik je nastavno sredstvo koje učenicima služi kao izvor znanja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva utvrđenih kurikulumom. Udžbenici se pojavljuju u obliku koji je propisan Udžbeničkim standardom te su namijenjeni višegodišnjoj uporabi. Odabrani udžbenici u školi moraju biti u uporabi najmanje četiri godine uključujući i školsku godinu u kojoj su odabrani. (Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu, 2010)

Jezik udžbenika jedan je od preduvjeta učenja hrvatskog književnog jezika. Jednako je važan u udžbenicima hrvatskog jezika kao i u udžbenicima ostalih nastavnih predmeta. Pod strogim je nadzorom jezične norme te je i zakonski određen. Osim metodičko-didaktičke oblikovanosti prema kojoj se razlikuju od stručnih knjiga, u udžbenicima također prepoznajemo matični sloj struke, jezični sloj, medijsko-korelacijski sloj, psihološki i pedagoški sloj. Pravopisni sloj udžbenika temelj je stalnom školskom opismenjavanju koje podrazumijeva stvaranje pravopisnih navika te uspješnu pisanu komunikaciju. (Bakota, 2011)

Popis obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava nalazi se u Katalogu koji je objavilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta za školsku godinu 2014./2015. U Katalogu se nalaze podatci o naslovu i podnaslovu, autoru, nakladniku, nastavnom predmetu i programu, vrsti škole, razredu, dopunskom nastavnom sredstvu te cijeni udžbenika.

S popisa obveznih udžbenika za drugi razred osnovne škole odabrani su i analizirani sljedeći udžbenici: Cvrkut riječi (Alfa), Hrvatski na dlanu 2 (Profil), Priča o jeziku 2 (Profil) i Moja staza 2 (Školska knjiga).

Odobreni udžbenici hrvatskog jezika za drugi razred osnovne škole razlikuju se prema broju i tipu zadataka koji se odnose na usvajanje pravopisne norme u pisanju dvoglasnika. Cvrkut riječi, izdavačke kuće Alfa, ne sadrži ni jedan zadatak koji se odnosi na izgovor i pisanje dvoglasnika.

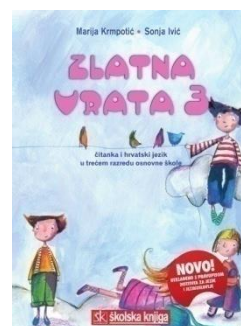
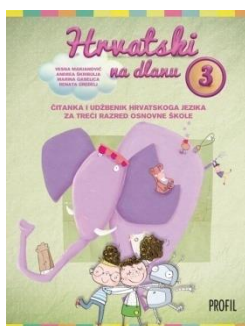
Profilov udžbenik Hrvatski na dlanu 2 donosi jedan zadatak u kojem učenici trebaju pročitati riječi koje sadrže skupove ije i je te zadatak koji traži da iz teksta prepisuju takve riječi.

Drugi udžbenik izdavačke kuće Profil, Priča o jeziku 2, donosi zadatke koji se odnose na izgovor riječi koje sadrže dvoglasnike, spajanje riječi koje se rimuju (*sjena – pjena*), razgovor o značenju riječi (*dijete – djetešce, cvijet – cvjetić*) te jedini sadrži zadatak u kojem učenici trebaju zaokružiti riječ koja ne pripada nizu (*smijeh, svijet, pjevač*).

Najviše je zadataka koji se odnose na ovladavanje pravopisne norme s obzirom na pisanje dvoglasnika u udžbeniku Školske knjige Moja staza 2. Osim popisa riječi sa skupovima ije/je koje učenici trebaju pročitati, pazeći pritom na izgovor, pojavljuju se i zadatci usporedbe riječi (*cvijet – cvjetovi, riješiti – rješenje, pijesak – pješćan*) te umetanje skupova ije i je u riječ (*vr__me, m__sec*). Od učenika se traži i da napišu rečenicu u kojoj će upotrijebiti riječi s ije i je te da međusobno provjere je li rečenica točno napisana.

Sva tri spomenuta udžbenika hrvatskoga jezika za drugi razred osnovne škole sadrže uokvireno pravilo koje kaže kako treba paziti na izgovor i pisanje riječi s ije i je.

Udžbenici za treći razred osnovne škole koji su analizirani u ovome radu jesu: Hrvatski jezik 3 (Alfa), Hrvatski na dlanu 3 (Profil), Priča o jeziku 3 (Profil), Moja staza 3 (Školska knjiga) i Zlatna vrata 3 (Školska knjiga).

Analizirani udžbenici imaju podjednak pristup podučavanju i vježbanju pravilnog pisanja riječi sa skupovima ije/je. U svim udžbenicima nalaze se zadatci u kojima učenici trebaju pročitati imenicu, njezinu umanjenicu i uvećanicu i reći što zamjećuju. Također, pojavljuju se zadatci dopisivanja umanjenice i uvećanice zadanoj imenici i zadatci prepisivanja teksta tako da se imenice preoblikuju u umanjenice ili uvećanice.

Profilov udžbenik Priča o jeziku 3 donosi priču zasićenu umanjenicama koju prvo čita učiteljica, a zatim učenici. Nakon čitanja slijedi analiza pročitanog, a jedan od zadataka je pročitati priču tako da se umanjenice zamijene uvećanicama. U posljednjem zadatku učenici trebaju napisati priču koristeći zadane umanjenice i uvećanice. Udžbenik upućuje učenike na uporabu Hrvatskog pravopisa.

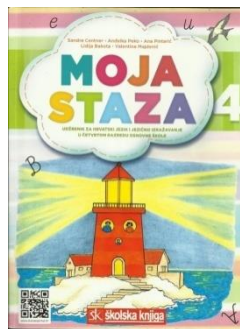
Udžbenik Hrvatski na dlanu 3 također donosi kratak tekst zasićen umanjenicama i uvećanicama koji učenici čitaju, a zatim svakoj umanjenici i uvećanici dodaju imenicu od koje je nastala i zapisuju ih u bilježnicu te stvaraju priču od ponuđenih umanjenica. Navedeni udžbenik upozorava učenike na pravilan izgovor i pisanje skupova ije/je/e/i.

Alfin udžbenik, Hrvatski jezik 3, sadrži zadatak koji traži od učenika da zaključe što se sa skupovima ije i je događa u različitim oblicima glagola (*htjeti – htio – htjela, smjeti – smio – smjela, živjeti – živio – živjela*) te zadatak izgovora i pisanja jednine i množine imenice.

Udžbenik Školske knjige Moja staza 3 i Perfilova Priča o jeziku 3 jedini upućuju učenike da provjere točnost napisanoga u Hrvatskom pravopisu. Moja staza 3 donosi tekst u kojem se pojavljuju riječi sa skupovima ije/je te njegovu analizu. Prikazuje kako se u različitim oblicima glagola skupovi ije i je ne pišu jednako (*ocijeniti – ocjenjivati, pobijediti – pobjeđivati*). Nekoliko je zadataka zadano rečenicama koje sadrže riječi s ije i je (*Voliš li snijeg i snježnu bjelinu? Možeš li to objasniti na smiješan način? Tko od vas zna pripovijedati smiješne priče?*). Na kraju se od učenika traži da napišu sastavak koristeći što više riječi s ije i je te ih se upućuje na riječi iz *malog rječnika*. Učenike se upozorava na važnost pravilnog pisanja i izgovora riječi koje sadrže skupove ije i je.

Sadržajima pisanja riječi sa skupovima ije i je u umanjenicama i uvećanicama najmanje je dano prostora u udžbeniku Zlatna vrata 3 koji sadrži samo dva zadatka koji se odnose na izgovor i pisanje riječi s ije i je.

Među odobrenim udžbenicima za četvrti razred proučeni su: Čarolija riječi (Alfa), Priča o jeziku 4 (Profil), Moja staza 4 (Školska knjiga) i Zlatna vrata 4 (Školska knjiga).

Udžbenici za četvrti razred osnovne škole donose najviše zadataka opisanju i izgovoru dvoglasnika.

Profilov udžbenik *Priča o jeziku 4* sadrži zadatak u kojem učenici trebaju pročitati rečenice i objasniti razlike u njihovu značenju (*Naša baka sve više sjedi u naslonjaču. - Naša baka sve više sijedi.*). Upozorava na pravilan izgovor i pisanje skupova ije/je zbog promjene značenja riječi te upućuje učenike na pravopis. Jedan od zadataka jest napisati priču koristeći ponuđene riječi, koje učenici zatim čitaju ostalima.

Alfin udžbenik *Čarolija riječi* donosi kratak tekst zasićen riječima s ije i je, popis riječi na koje učenici trebaju obratiti pozornost prilikom njihova izgovora i pisanja te samo jedan zadatak pisanja rečenica sa što više riječi koje sadrže ije i je.

Udžbenik *Školske knjige Zlatna vrata 4* donosi opsežan popis riječi s ije i je podijeljen u nekoliko skupina – imenice i glagoli (*podjela – podijeliti, prijelaz – prelaziti, grijeh – griješiti*), različiti oblici glagola (*liti – lijevati, htjela – htio*), imenice i njene umanjene i uvećane (*cvijet – cvjetić – cvjeturina*), jednina i množina imenica (*brijeg – brjegovi, svijeća – svijeće, medvjed – medvjedi*), pridjevi (*lijep – lijepa – lijepo*) te upozorenje na pravilan izgovor i pisanje riječi koje imaju skup ije ili je. Udžbenik upućuje učenike na uporabu pravopisa.

Udžbenik *Moja staza 4* također sadrži popis riječi koje imaju skup ije i je, a od učenika se traži da ih pročitaju pazeći na izgovor. U udžbeniku se upozorava na pravilan izgovor i pisanje riječi s ije/je/e/i te na uporabu pravopisa. Navedeni udžbenik, za razliku od ostalih obuhvaćenih ovim istraživanjem, jedini donosi zadatak u kojem učenici trebaju pronaći vijest u novinama, pročitati je i provjeriti jesu li sve riječi s ije i je pravilno napisane te zadatak u kojem trebaju nastaviti niz riječima sličnog značenja (*dijeliti, dijeljenje...*).

Analizirani udžbenici prate sadržaje koji se odnose na pisanje dvoglasnika propisane Nastavnim planom i programom. Udžbenici sadrže različite zadatke koji su usmjereni na izgovor i pisanje riječi sa skupovima ije/je, a razlikuju se prema količini podataka i zadataka.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA

Istraživanje je provedeno u svrhu diplomskog rada. Istraživanjem se želio se dobiti uvid u usvojenost pravopisne norme u pisanju riječi s *ije* i *je* kod učenika mlađe školske dobi.

5.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj je provedenoga istraživanja ispitati stupanj razvijenosti pismenosti učenika mlađe školske dobi s obzirom na pisanje riječi s *ije* i *je*.

5.2. HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA

S obzirom na cilj istraživanja postavljena je hipoteza: Ovladavanje pravopisnom normom u pisanju riječi s *ije* i *je* razvija se već od prvog razreda osnovne škole i kontinuirano se usavršava i proširuje novim riječima do kraja četvrtog razreda.

5.3. UZORAK

Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Svete Ane u Osijeku, Osnovnoj školi „Grigor Vitez“ u Osijeku i Osnovnoj školi Frana Krste Frankopana u Osijeku. U istraživanju je sudjelovalo 15 razrednih odjela. Odabran je namjerni prigodni uzorak. Ispitanici su učenici drugih, trećih i četvrtih razreda osnovne škole. Ukupno je bilo 219 ispitanika, od toga 73 učenika drugih razreda, 76 učenika trećih razreda i 70 učenika četvrtih razreda.

5.4. INSTRUMENT I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

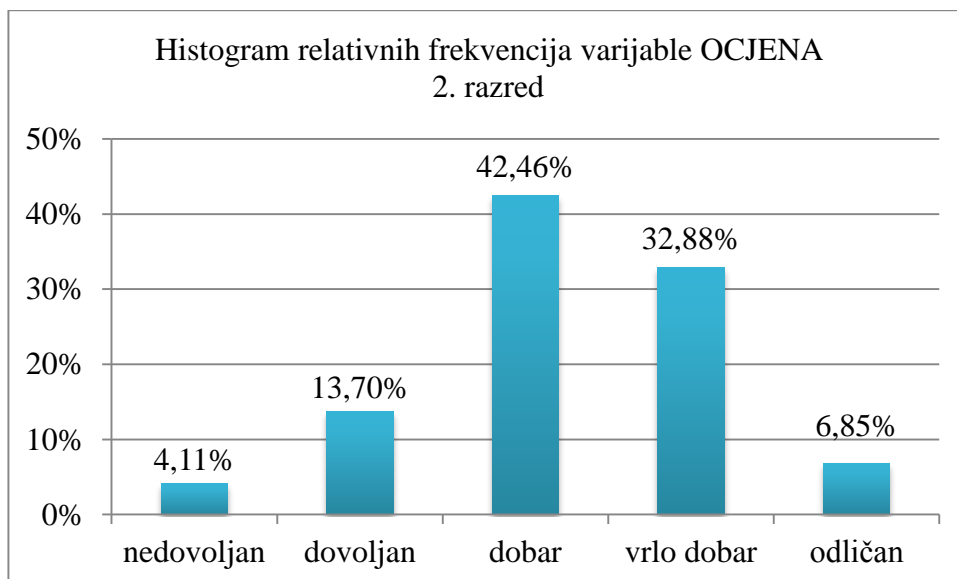
S obzirom na hipotezu istraživanja instrument koji je korišten bio je test (pismena vježba – diktat). U drugom razredu diktat obuhvaća 45 riječi, u trećem 65 riječi, a u četvrtom 80 riječi. Učenicima je objašnjeno što se od njih traži te su bili pripremljeni za napor koji ih je očekivao u diktatu. Zapisivali su riječi koje je ispitivač diktirao prirodno i odmjereno, pazeći pritom da izgovor bude kao i u običnoj, jasnoj i odmjerenoj govornoj komunikaciji. Ispitivač je ispravio i ocijenio dobivene diktate uvažavajući utvrđene norme ocjenjivanja kontrolnih pismenih radova prema Rosandiću (2002).

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA

Ispravljeno je i ocijenjeno ukupno 219 diktata, od toga 73 diktata učenika drugih razreda, 76 diktata učenika trećih razreda i 70 diktata učenika četvrtih razreda. Rezultati svakog razreda analizirani su zasebno. Istaknuta je prosječna ocjena svakog razreda te prosječne ocjene djevojčica i dječaka u svakom razredu. Također su prikazani primjeri najčešće pogrešno napisanih riječi kao i onih u kojima su učenici najmanje griješili. Nakon toga uspoređeni su rezultati svih razreda – njihove prosječne ocjene, najčešće pogreške i usvojene riječi te je donesen zaključak o tome koji je razred bio najuspješniji u pisanju diktata.

6.1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLAĐANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA DRUGIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 73 učenika drugih razreda. Prosječna ocjena ove skupine učenika jest 3,25. Prosječna je ocjena djevojčica 3,212, a dječaka 3,275. Najviše je učenika dobilo ocjenu dobar, njih 42,46% (31 učenik). Ocjenu vrlo dobar dobilo je 32,88% učenika (24 učenika). Ocjenu dovoljan dobilo je njih 13,70% (10 učenika), odličnih je bilo 6,85% (5 učenika) dok je ocjenu nedovoljan dobilo 4,11% učenika (3 učenika). (Grafikon br. 1)

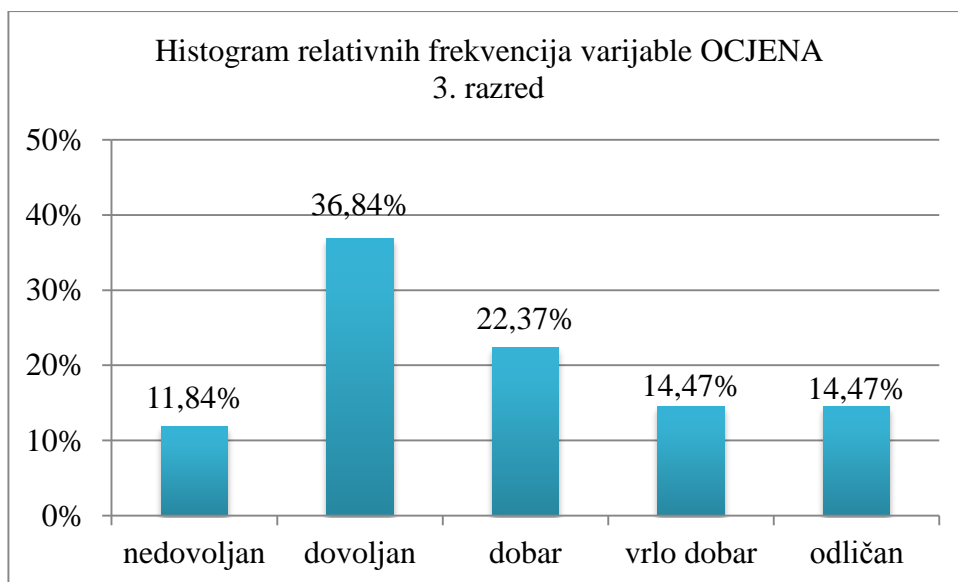
Grafikon 1. Rezultati pismene vježbe diktat učenika drugih razreda izražen u postotcima

Riječ koja je najčešće pogrešno napisana je *pomješa* (69,86% ili 51 učenik). Slijede je riječi *sviježe* (38,36% ili 28 učenika), *posljepodne* (24,66% ili 18 učenika), *cjelov* (20,55% ili 15 učenika), *vijesnicima* i *svjetlu* (19,18% ili 14 učenika) te riječ *posijećuje* (17,81 ili 13 učenika). Učenici su najmanje griješili u riječi *proljeće* – riječ je samo u jednom diktatu

napisana pogriješno. Preostale riječi s kojima učenici nisu imali poteškoća su *lijek, riječi, djeda, mlijeko, vjeverice, odjevena, djevojčica, pjesma, pjeva, odjeće*. Navedene je primjere točno napisalo više od 90% učenika.

6.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLAĐANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA TREĆIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Od 76 učenika trećih razreda njih 36,84% (28 učenika) dobilo je ocjenu dovoljan. Ocjenu dobar dobilo je 22,37% učenika (17 učenika). Ocjenu odličan i vrlo dobar dobio je jednak broj učenika, njih 14,47% (11 učenika), dok je 11,84% učenika (9 učenika) dobilo ocjenu nedovoljan. Prosječna ocjena djevojčica je 3,079, a dječaka 2,579, dok je ukupna prosječna ocjena trećih razreda 2,829. (Grafikon br. 2)

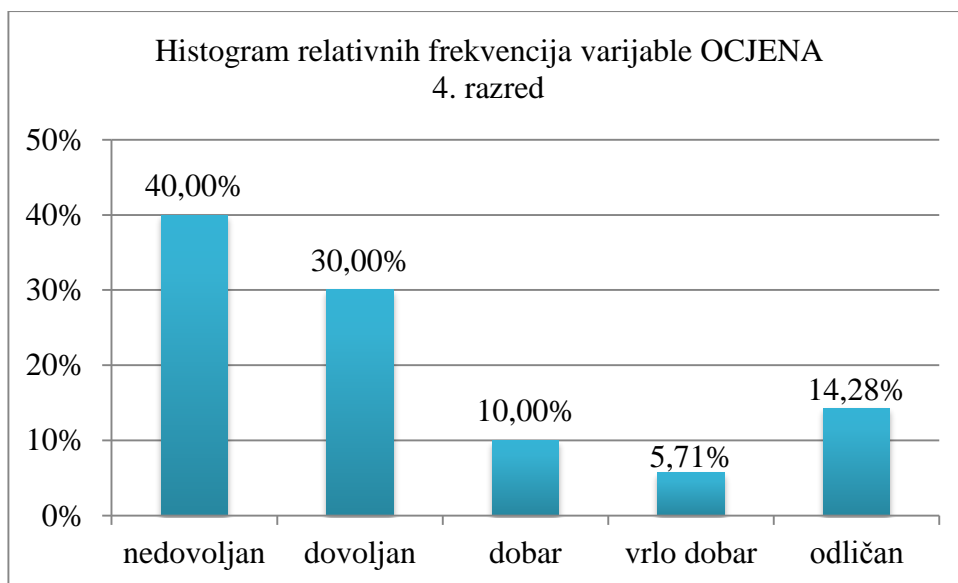

Grafikon 2. Rezultati pismene vježbe diktat učenika trećih razreda izražen u postotcima

Najviše je puta pogriješno napisana riječ *crijepiće* (59,21% ili 45 učenika). Slijede riječi *zamjeniti* (50% ili 38 učenika), *sniježna* (40,79% ili 31 učenik), *ozljeđeno* (39,47% ili 30 učenika), *cvijetiće* (38,16% ili 29 učenika), *posljepodne* (34,21% ili 26 učenika) i riječ *dvijesto* (30,26% ili 23 učenika). Svih 76 učenika točno je napisalo riječ *mjesto*. Manje od 5% učenika griješilo je u riječima *snijeg, brijeg, djevojčice, pjevajući, odjednom, dvije, vrijedna, odjekuje, dječji, vrijeme i mjeseca*. Ostale usvojene riječi, koje su točno napisane u više od 90% diktata su: *svjetluca, bijelim, dječake, lijepu, pjesmicu, sjede, poslije, promjena, zvijezda*.

6.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVLAĐANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA ČETVRTIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Ukupno 70 učenika četvrtih razreda sudjelovalo je u istraživanju. Prosječna ocjena četvrtih razreda jest 2,243. Prosječna ocjena djevojčica je 2,281, a prosječna ocjena dječaka 2,205. Od 70 učenika četvrtih razreda 40% učenika (28 učenika) dobilo je ocjenu nedovoljan. Ocjenu dovoljan dobilo je 30% učenika (21 učenik), ocjenu odličan 14,28% učenika (10 učenika), a ocjenu dobar 10% učenika (7 učenika). Najmanje učenika dobilo je ocjenu vrlo dobar, njih 5,71% (4 učenika). (Grafikon br. 3)

Grafikon 3. Rezultati pismene vježbe diktat učenika četvrtih razreda izražen u postotcima

Najčešće je pogrešno napisana riječ *zjevnulo* (58,57% ili 41 učenik). Nakon toga slijede riječi *pripovjeda* (50% ili 35 učenika), *djelove* (47,14% ili 33 učenika), zatim *pripovjetku* i *povjesne* (38,57% ili 27 učenika), *zasvjetlio* (35,71% ili 25 učenika), *osmjehe* (32,86% ili 23 učenika), *cvijetne*, *posljepodne* i *djete* (31,43% ili 22 učenika) te riječ *djele* (30% ili 21 učenik). Nijedna riječ nije točno napisana u svim diktatima. Riječ *pjevajući* pogrešno je napisana samo u jednom diktatu, dok je u riječima *brijeg* i *rijeke* pogriješilo dvoje učenika. Ostale usvojene riječi su: *posjećuju*, *vijest*, *sjevernomo*, *cijeli*, *tjedan*, *vrijedne*, *lijepo*, *sjedaju*, *dječaci*, *djevojčicama*, *cvijeće*.

6.4.ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA O DOBIVENIM REZULTATIMA ISTRAŽIVANJA OVLAĐANOSTI PRAVOPISNOM NORMOM U PISANJU DVOGLASNIKA UČENIKA DRUGIH, TREĆIH I ČETVRTIH RAZREDA

Dobiveni rezultati istraživanja pokazuju kako su najbolje rezultate, tj. najveću prosječnu ocjenu postigli učenici drugih razreda (3,25), dok su najmanju prosječnu ocjenu postigli učenici četvrtih razreda (2,24). Prosječna je ocjena trećih razreda (2,83) manja od prosječne ocjene drugih razreda, a veća od prosječne ocjene četvrtih razreda. Analiza udžbenika pokazala je kako je najviše podataka i zadataka koji se odnose na pisanje i izgovor riječi s ije i je u udžbenicima za četvrti razred, dok ih je najmanje u udžbenicima za drugi razred.

Prosječne ocjene za pojedini razred s obzirom na spol pokazuju jednak raspored kao i prosječne ocjene za pojedini razred. Prosječne ocjene djevojčica i dječaka u trećem razredu manje su od prosječnih ocjena u drugom razredu, a veće od onih u četvrtom razredu. U drugom je razredu prosječna ocjena dječaka veća od prosječne ocjene djevojčica, dok su u trećem i četvrtom razredu prosječne ocjene djevojčica veće od prosječnih ocjena dječaka. Najveća se razlika primjećuje u trećem razredu gdje je prosječna ocjena djevojčica 3,08, a prosječna ocjena dječaka 2,58. U drugom i četvrtom razredu razlike su gotovo nezamjetne. U drugom je razredu veća prosječna ocjena dječaka (3,27) u odnosu na prosječnu ocjenu djevojčica (3,21), dok je u četvrtom razredu prosječna ocjena djevojčica (2,28) veća od prosječne ocjene dječaka (2,2). Najveći pad očituje se u prosječnoj ocjeni djevojčica u četvrtom razredu u odnosu na treći razred te kod dječaka u trećem razredu u odnosu na drugi razred.

Rezultati pokazuju kako se broj usvojenih riječi kontinuirano povećava od drugog do četvrtog razreda. Riječ *djevojčica* pojavljuje se u diktatima za sva tri razreda i u svim je razredima među najbolje napisanim riječima. Isto je i s riječima *vrijedna*, *lijepa*, *dječaci*, *pjevajući* i *brijeg*, koje se javljaju u diktatima za treće i četvrte razrede. Najveći napredak primjećujemo u pisanju riječi *cijeloj* i *posjećuje*. Riječ *cijeloj* u drugom je razredu pogrešno napisalo 20,55% učenika, a u četvrtom razredu 8,57% učenika, dok je u pisanju riječi *posjećuje* u drugom razredu griješilo 17,81% učenika, a u četvrtom razredu 8,57% učenika. Riječ *poslijepodne* u svim je razredima jedna od najčešće pogrešno napisanih riječi. Riječi *dijete*, *dijele*, *mjesec*, *dječji* i *mjesta* pojavljuju se u diktatima za treći i četvrti razred te su u pisanju navedenih riječi češće griješili učenici četvrtog razreda. Riječ *mjesta* u trećem je razredu točno napisana u svim diktatima dok ju je u četvrtom razredu pogrešno napisalo 21,43% učenika. U

pisanju riječi *dječji* u trećem je razredu pogriješilo 2,63% učenika, a u četvrtom razredu 11,84% učenika.

7. ZAKLJUČAK

Od rođenja pa do uključivanja u odgojno-obrazovne institucije dijete govori organskim idiomom, govorom koji mu je najbliži i kojim se služi u svakodnevnoj komunikaciji. Polazak u vrtić, a zatim u školu, označava početak sustavne naobrazbe u materinskom jeziku.

Hrvatski jezik javlja se u školi kao predmet proučavanja i kao sredstvo komunikacije. Cilj je nastave Hrvatskog jezika osposobiti učenike za uspješnu jezičnu komunikaciju. Kod učenika mlađe školske dobi pristup poučavanju jest funkcionalno-komunikacijski, naglasak je na razvoju komunikacijskih sposobnosti i sposobnosti jezičnog izražavanja. U Nastavnom planu i programu navedeni su sadržaji koji se odnose na ovladavanje pravopisnom normom u pisanju dvoglasnika učenika mlađe školske dobi. Analizirani udžbenici Hrvatskog jezika za drugi, treći i četvrti razred, odobreni od Ministarstva znanosti i obrazovanja, prate sadržaje propisane Nastavnim planom i programom. Sadržaji koji se odnose na pisanje dvoglasnika poučavaju se različitim zadacima izgovora i pisanja, a ne učenjem teorije, što znači da prate funkcionalno-komunikacijski pristup. Ovladanost pravopisnom normom može se provjeriti različitim vrstama pismenih vježbi. Pismena vježba diktat, korištena u ovom radu, može se u nastavi koristiti za uvježbavanje i provjeravanje pravopisnih sadržaja.

Istraživanje koje je provedeno u drugim, trećim i četvrtim razredima osnovne škole krenulo je od pretpostavke da se ovladanost pravopisnom normom u pisanju dvoglasnika kontinuirano razvija, no dobiveni su upravo suprotni rezultati. Prosječna ocjena drugih razreda veća je od prosječnih ocjena trećih i četvrtih razreda, a prosječna ocjena četvrtih razreda je najmanja. U drugim razredima dječaci su postigli bolje rezultate od djevojčica, a u trećim i četvrtim razredima bolji su rezultati djevojčica.

Budući da je istraživanje pokazalo nisku razinu pismenosti učenika mlađe školske dobi s obzirom na pisanje dvoglasnika, potrebno je ustrajati na poučavanju i uvježbavanju navedenih sadržaja. Prije svega, potrebno je posvetiti više vremena vježbanju pisanja i izgovora riječi s ije i je. Vrlo je važno od učenika zahtijevati poštivanje pravopisne norme na nastavi svih predmeta, a ne samo na nastavi Hrvatskog jezika. Također je važno da su učitelji uporni i ustrajni u tome bez iznimaka. Tijekom nastave Hrvatskog jezika na svakom se satu učenicima može usmjeriti pozornost na neku novu riječ koja sadrži dvoglasnike, kao i na poznatu riječ u kojoj učenici često griješe. Na nastavi se mogu koristiti razne metodičke igre i aktivnosti pomoću kojih će učenici lakše i na zanimljiv način usvojiti gradivo koje se odnosi na dvoglasnike. Poželjno je češće provoditi različite pismene vježbe te ispravljati i analizirati

učničke radove. Pogreške, pogotovo one koje se često ponavljaju i koje se javljaju kod više učenika, mogu se komentirati, ispraviti i istaknuti na satu Hrvatskog jezika kako bi učenici bolje zapamtili pravilan oblik riječi. Učenike se može uključiti i u ispravljanje vlastitih radova. Jedni drugima mogu ispravljati pogreške dok učiteljica kontrolira njihov rad i utvrđuje točna rješenja. Zahtijevanjem na poštivanju pravopisne norme na nastavi Hrvatskog jezika, ali i svih ostalih predmeta, kod učenika razvijamo pismenost i osjećaj za jezik te im ukazujemo na važnost pravilnog izražavanja i poznavanja standardnog jezika.

8. LITERATURA

1. Babić, S. (2005). *Temelji hrvatskomu pravopisu*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Babić, S. (2008). Hrvatski pravopis – vrući kesten u ministarskim rukama. *Jezik*, 55(2), 54-64.
3. Babić, S. i Moguš, M. (2011). *Hrvatski pravopis: usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Babić, S., Finka, B. i Moguš, M. (1971). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Babić, S., Finka, B. i Moguš, M. (2003). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Babić, S., Ham, S. i Moguš, M. (2005). *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Badurina, L., Marković, I. i Mićanović, K. (2007). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
8. Bakota, L. (2011). Pravopisna norma u udžbenicima. *Jezik*, 58(4), 135-149.
9. Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. (1967). Pribavljeno 15.1.2017. sa <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=povijest&chapter=29-deklaracija>
10. *Hrvatski pravopis*. (2013). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
11. Katičić, R. (2012). Bivše vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika. *Jezik*, 59(5), 161-176.
12. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. (2013). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
13. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH.
14. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. (2008). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH.
15. Novosadski dogovor. (1954). Pribavljeno 15.1.2017., sa http://hjp.znanje.hr/index.php?show=povijest&chapter=28-novosadski_dogovor
16. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Zagreb: Alfa.
17. Rosandić, D. (2002). *Od slova do teksta i metateksta*. Zagreb: Profil.

18. Rosandić, D. i Rosandić, I. (1996). *Hrvatski jezik u srednjoškolskoj nastavi*. Zagreb: Školske novine.

19. *Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu*. (2010). Zagreb: Narodne novine d.d. (27).

Izvori:

Budinski, V., Delić, S., Diković, M., Ivančić, G. i Kolar Billege, M. (2016). *Priča o jeziku 3: udžbenik hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Profil

Budinski, V., Diković, M., Ivančić, G. i Kolar Billege, M. (2016). *Priča o jeziku 4: udžbenik hrvatskoga jezika za četvrti razred osnovne škole*. Zagreb: Profil

Budinski, V., Diković, M., Ivančić, G. i VeronekGermađnik, S. (2016). *Priča o jeziku 2: udžbenik hrvatskoga jezika za drugi razred osnovne škole*. Zagreb: Profil

Centner, S., Peko, A., Pintarić, A., Bakota, L. i Majdenić, V. (2014). *Moja staza 2: udžbenik hrvatskoga jezika u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga

Centner, S., Peko, A., Pintarić, A., Bakota, L. i Majdenić, V. (2014). *Moja staza 3: udžbenik hrvatskoga jezika u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga

Centner, S., Peko, A., Pintarić, A., Bakota, L. i Majdenić, V. (2014). *Moja staza 4: udžbenik hrvatskoga jezika u četvrtom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga

Ivić, S. i Krmpotić-Dabo, M. (2016). *Zlatna vrata 3: udžbenik hrvatskog jezika u 3. razredu osnovne škole: čitanka s pravopisom i gramatikom*. Zagreb: Školska knjiga

Ivić, S. i Krmpotić-Dabo, M. (2016). *Zlatna vrata 4: udžbenik hrvatskog jezika u 4. razredu osnovne škole: čitanka s pravopisom i gramatikom*. Zagreb: Školska knjiga

Marjanović, V., Skribulja, A., Gabelica, M. i Gredelj, R. (2014). *Hrvatski na dlanu 2: čitanka i udžbenik hrvatskoga jezika za drugi razred osnovne škole*. Zagreb: Profil

Marjanović, V., Skribulja, A., Gabelica, M. i Gredelj, R. (2014). *Hrvatski na dlanu 3: čitanka i udžbenik hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Profil

Pavličević-Franić, D. i Domišljanović, D. (2014). *Hrvatski jezik 3: jezični udžbenik za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa

Težak, D., Polak, S. i Cindrić, D. (2014). *Cvrkut riječi: čitanka i jezični udžbenik za drugi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa

Težak, D., Polak, S. i Cindrić, D. (2014). *Čarolija riječi: čitanka i jezični udžbenik za četvrti razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa

PRILOZI

Prilog 1. Primjer diktata za 2. razred

Ana je vrijedna djevojčica. Odjevena je u svijetlu odjeću. Voli vjeverice i medvjede. Poslijepodne pije svjež mlijeko. Ovaj mjesec posjećuje djeda. Nosi mu lijek. Često pjeva cijeloj obitelji. Pjesma je o vjesnicima proljeća. Uvijek pomiješa neke riječi. Kada pogriješi, izazove smijeh.

Prilog 2. Primjer diktata za 3. razred

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrio je crjepice i cvjetice. Brijeg svjetluca pod bijelim snijegom. Djevojčice slijede dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno. Smiješi se. Dije se u dvije skupine. Vrijedna djeca prave snjegovića. Oni lijeno sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda pojavi se oko Mjeseca.

Prilog 3. Primjer diktata za 4. razred

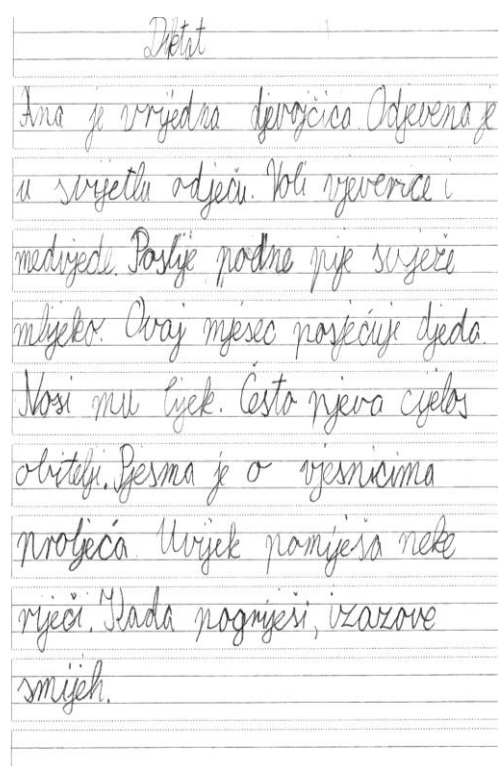
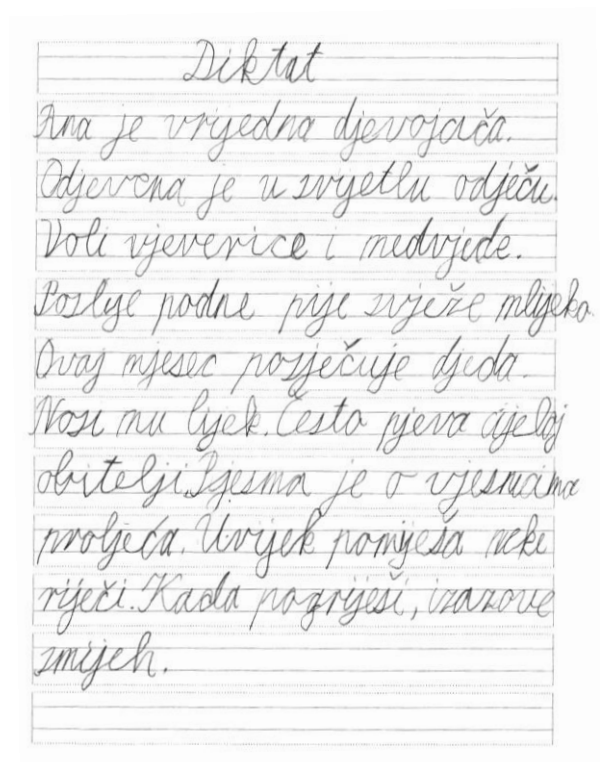
Djeca dobivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vijest izmami osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću za cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju vrijedne povijesne spomenike i lijepe dijelove grada. Slušaju čovjeka koji pripovijeda smiješnu pripovijetku. Slijede ga do rijeke poput sjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojčicama cvijeće. One prave cvjetne vjenčiće. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput svijeće. Jedno je dijete zijevnulo.

Prilog 4. Norme ocjenjivanja diktata od 1. do 4. razreda osnovne škole

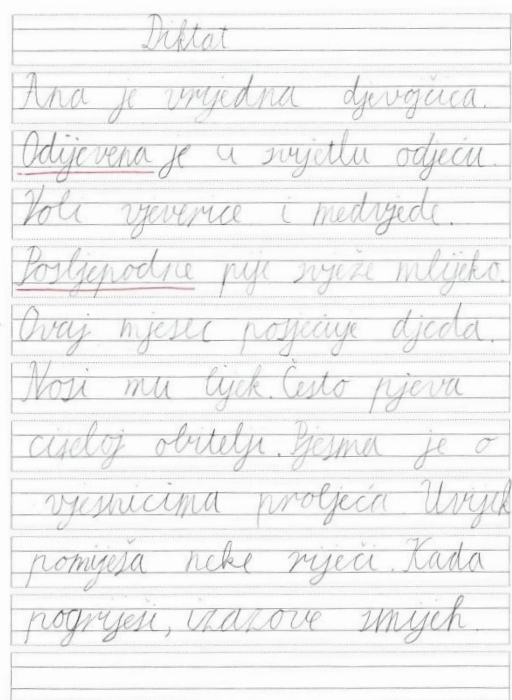
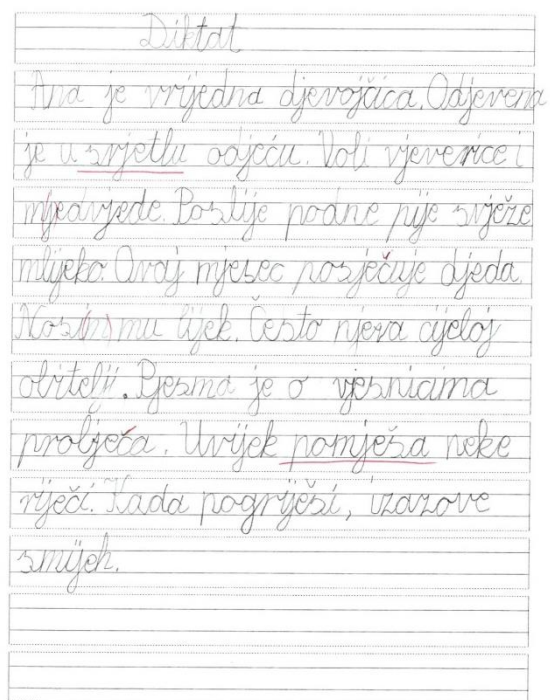
1. i 2. razred	
Ocjena	Pogrješke
odličan	bez pogrješke
vrlo dobar	1-2
dobar	3-5
dovoljan	6-8
nedovoljan	više od 8

3. i 4. razred	
Ocjena	Pogrješke
odličan	bez pogrješke
vrlo dobar	2-3
dobar	5
dovoljan	do 10
nedovoljan	više od 10

Prilog 5. Primjer diktata učenika 2. razreda za ocjenu odličan

Prilog 6. Primjer diktata učenika 2. razreda za ocjenu vrlo dobar

Prilog 7. Primjer diktata učenika 2. razreda za ocjenu dobar

Diktat

Ana je vriedna djevojčica.
Odjevena je u svijetlu odjeću.
Voli vjeverice i medvjede.
Poslijepodne pije svjež mlijeko.
Ovaj mjesec posjećuje djeda.
Nosi mu lijek. Često pjeva
cijeloj obitelji. Pjesma je o
vjesnicima proljeća. Uvijek
pomiješa neke riječi. Kada
pogrješi, izazove smijeh.

Diktat

Ana je vriedna djevojčica.
Odjevena je u svijetlu odjeću.
Voli vjeverice i medvjede.
Poslijepodne pije svjež mlijeko.
Ovaj mjesec posjećuje djeda.
Nosi mu lijek. Često pjeva cijeloj
obitelji. Pjesma je o vjesnicima proljeća.
Uvijek pomiješa neke riječi.
Kada pogrješi, izazove smijeh.

Prilog 8. Primjer diktata učenika 2. razreda za ocjenu dovoljan

Diktat

Ana je vriedna djevojčica.
Odjevena je u svijetlu odjeću.
Voli vjeverice i medvjede.
Poslijepodne pije svjež mlijeko.
Ovaj mjesec posjećuje djeda.
Nosi mu lijek. Često pjeva cijeloj
obitelji. Pjesma je o vjesni-
cima proljeća. Uvijek pomiješa
neke riječi. Kada pogrješi,
izazove smijeh.

Diktat

Ana je vriedna djevojčica.
Odjevena je u svijetlu odjeću.
Voli vjeverice i medvjede.
Poslijepodne pije svjež mlijeko.
Ovaj mjesec posjećuje djeda.
Nosi mu lijek. Često pjeva cijeloj
obitelji. Pjesma je o vjesnicima
proljeća. Uvijek pomiješa neke riječi.
Kada pogrješi, izazove smijeh.

Prilog 9. Primjer diktata učenika 2. razreda za ocjenu nedovoljan

Diktat

Ana je vrjedna djevojčica.
Odjevena je u svjetlu odjeću.
Volí vjeverice i medvjede.
Poslije pod ne pije snježne mljeko.
Ovaj mjesec posjećuje djeda.
Nosi mu lijeke.
Često pijeva cjeloj obitelji.
Pjesma je o vjesnicama proljeća.
Uvijek nam je šanske rječi.
Kada popriješ, izazove smijeh.

Diktat

Ana je vrjedna djevojčica.
Odjevena je u svjetlu odjeću.
Volí vjeverice i medvjede.
Piše podne pije snježne
mljeko. Ovaj mjesec posjećuje
je djeda. Nosi mu lijeke.
Često pijeva cjeloj obitelji.
Pjesma je o vjesnicama
proljeća. Uvijek nam je
šanske rječi. Kada popriješ.
izazove smijeh.

Prilog 10. Primjer diktata učenika 3. razreda za ocjenu odličan

Diktat

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrio je
crjepice i cvjetice. Brzjeg svjetluca pod bijelim
snijegom. Djevojčice sljede dječake
pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom, snježna
gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno.
Smijesi se. Dijele se u dvije skupine.
Vrjedna djeca prave snjegovića. Omi lijeni
sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti
mjesta. Promjena ih razveseli.
Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme
je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda
pojavi se oko Mjeseca.

Diktat

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrio je
cvjetice i crjepice. Brzjeg svjetluca
pod bijelim snijegom. Djevojčice sljede
dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom,
snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno.
Smijesi se. Dijele se u dvije skupine.
Vrjedna djeca prave snjegovića. Omi lijeni
sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti
mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan
odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo.
Dvjesto tisuća zvijezda pojavi se oko Mjeseca.

Prilog 11. Primjer diktata učenika 3. razreda za ocjenu vrlo dobar

Diktat

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrio je crjepice i crjetice. Brzje svjetluca pod bijelim snijegom. Djevojčice slušaju dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom, snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno. Smijesi se. Djele se u dvije skupine. Uvijekna djeca prave snjegovića. Oni lijeni sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda pojavljuje se oko mjeseca.

Diktat

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrilo je crjepice i crjetice. Brzje svjetluca pod bijelim snijegom. Djevojčice slušaju dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom, snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno. Smijesi se. Djele se u dvije skupine. Uvijekna djeca prave snjegovića. Oni lijeni sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda pojavljuje se oko mjeseca.

Prilog 12. Primjer diktata učenika 3. razreda za ocjenu dobar

Diktat

Cijelo poslijepodne pada snijeg. Prekrilo je crjepice i crjetice. Brzje svjetluca pod bijelim snijegom. Djevojčice slušaju dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom, snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno. Smijesi se. Djele se u dvije skupine. Uvijekna djeca prave snjegovića. Oni lijeni sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda pojavljuje se oko mjeseca.

Diktat

Cijelo poslijepodne - pada snijeg. Prekrilo je crjepice i crjetice. Brzje svjetluca pod bijelim snijegom. Djevojčice slušaju dječake pjevajući lijepu pjesmicu. Odjednom, snježna gruda pogodi dijete. Nije ozlijeđeno. Smijesi se. Djele se u dvije skupine. Uvijekna djeca prave snjegovića. Oni lijeni sjede i gledaju. Poslije odluče zamijeniti mjesta. Promjena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje dječji smijeh. Vrijeme je proletjelo. Dvjesto tisuća zvijezda pojavljuje se oko mjeseca.

Prilog 13. Primjer diktata učenika 3. razreda za ocjenu dovoljan

Diktat

Cijelo poslije podne pada snijeg. Prekriva je
crjepnice i crjepice. Brzeg izjelluca pod
 bijelim mijegom. Djercjice sljede dječake
prerajuci ljepu prerajicu. Ujednom, mijezna
gruda pagodi dijete. Nije ozljećeno. Smiješi se. Dije
le se u drve skupine. Ujedna djeca prave
(prave) mijegovica. Oni ljenu sjede i gledaju.
 Poslije odluce zanjeniti mjesto. Prerajena ih
razveseli. Cijeli dan odjekuje dječiji mijeh. Urijeme
 je proletelo. Dijesto truzica zvijezda
pojavi se oko Mjeseca.

Diktat

Cijelo poslije podne pada snijeg. Prekriva
 je crjepnice i crjepice. Brzeg izjelluca pod
 bijelim mijegom. Djercjice sljede dječake
prerajuci ljepu prerajicu. Ujednom, mijezna
gruda pagodi dijete. Nije ozljećeno. Smiješi
 se. Dijete se u drve skupine. Ujedna
djeca prave mijegovica. Oni ljenu sjede i
gledaju. Poslije odluce zanjeniti mjesto.
Prerajena ih razveseli. Cijeli dan odjekuje
dječiji mijeh. Urijeme je proletelo.
Dijesto truzica zvijezda pojavi se oko
Mjeseca.

Prilog 14. Primjer diktata učenika 3. razreda za ocjenu nedovoljan

Diktat

Cijelo poslije podne pada snijeg. Prekriva je
crjepnice i crjepice. Brzeg izjelluca pod bijelim
mijegom. Djercjice sljede dječake prerajuci
ljepu prerajicu. Ujednom, mijezna gruda
pagodi dijete. Nije ozljećeno. Smiješi se.
Dijete se u drve skupine. Ujedna djeca
prave mijegovica. Oni ljenu sjede i gledaju.
 Poslije odluce zanjeniti mjesto. Prerajena ih
razveseli. Cijeli dan odjekuje dječiji mijeh.
Urijeme je proletelo. Dijesto truzica zvijezda
pojavi se oko Mjeseca.

Diktat

Cijelo poslije podne pada snijeg. Prekriva
crjepnice i crjepice. Brzeg izjelluca pod bijelim
mijegom. Djercjice sljede dječake prerajuci
ljepu prerajicu. Ujednom, mijezna gruda
pagodi dijete. Nije ozljećeno. Smiješi se.
Dijete se u drve skupine. Ujedna djeca
prave mijegovica. Oni ljenu sjede i gledaju.
 Poslije odluce zanjeniti mjesto. Prerajena ih
razveseli. Cijeli dan odjekuje dječiji mijeh.
Urijeme je proletelo. Dijesto truzica zvijezda
pojavi se oko Mjeseca.

Prilog 15. Primjer diktata učenika 4. razreda za ocjenu odličan

Diktat

Djeca dolivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vjest izmammi osmijeha. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću za cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju vrijedne povijesne spomenike i lijepe dijelove grada. Slušaju čovjeka koji priporijeda smiješnu priporijekku. Sljede ga do rijeke poput rjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojčicama cvijeće. One prave cvjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput svijeće. Jedno je dijete zaspavalo.

Diktat

Djeca dolivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vjest imami osmijeha. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću za cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju vrijedne povijesne spomenike i lijepe dijelove grada. Slušaju čovjeka koji priporijeda smiješnu priporijekku. Sljede ga do rijeke poput rjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojčicama cvijeće. One prave cvjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput svijeće. Jedno je dijete zaspavalo.

Prilog 16. Primjer diktata učenika 4. razreda za ocjenu vrlo dobar

Diktat

Djeca dolivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vjest izmammi osmijeha. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću za cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju vrijedne povijesne spomenike i lijepe dijelove grada. Slušaju čovjeka koji priporijeda smiješnu priporijekku. Sljede ga do rijeke poput rjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojčicama cvijeće. One prave cvjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput svijeće. Jedno je dijete zaspavalo.

Diktat

Djeca dolivaju obavijest. U ponedjeljak ^{posjećuju} rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vjest izmammi osmijeha. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću za cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju vrijedne povijesne spomenike i lijepe dijelove grada. Slušaju čovjeka koji priporijeda smiješnu priporijekku. Sljede ga do rijeke poput rjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojčicama cvijeće. One prave cvjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput svijeće. Jedno je dijete zaspavalo.

Prilog 17. Primjer diktata učenika 4. razreda za ocjenu dobar

Diktat

Djeca dobivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vijest imami osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću na cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju uzjedne novijesne spomenike i lipe djelove grada. Slušaju čovjeka koji prporijeda smijesnu prporijetku. Slijede ga do rijeke poput sjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojicama ovjese. One prave ovjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput ovjese. Jedno je dijete zjevnilo.

Diktat

Djeca dobivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vijest imami osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću na cijeli tjedan. Tijekom posjeta, gledaju uzjedne novijesne spomenike i lipe djelove grada. Slušaju čovjeka koji prporijeda smijesnu prporijetku. Slijede ga do rijeke poput sjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojicama ovjese. One prave ovjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput ovjese. Jedno je dijete zjevnilo.

Prilog 18. Primjer diktata učenika 4. razreda za ocjenu dovoljan

Diktat

Djeca dobivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vijest imami osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću na cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju uzjedne novijesne spomenike i lipe djelove grada. Slušaju čovjeka koji prporijeda smijesnu prporijetku. Slijede ga do rijeke poput sjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojicama ovjese. One prave ovjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput ovjese. Jedno je dijete zjevnilo.

Diktat

Djeca dobivaju obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno mjesto dječjeg pjesnika. Vijest imami osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom dijelu grada. Ponijet će odjeću na cijeli tjedan. Tijekom posjeta gledaju uzjedne novijesne spomenike i lipe djelove grada. Slušaju čovjeka koji prporijeda smijesnu prporijetku. Slijede ga do rijeke poput sjene. Sjedaju na brijeg pjevajući usprkos vjetru. Dječaci dijele djevojicama ovjese. One prave ovjetne vjenčice. Uz pjesmu i smijeh poslijepodne je proletjelo. Mjesec je zasvijetlio poput ovjese. Jedno je dijete zjevnilo.

Prilog 19. Primjer diktata učenika 4. razreda za ocjenu nedovoljan

Diktat

Djeca dolaze u obavijest. U ponedjeljak posjećuju rodno
mjesto dječjeg pijesnika. Ujest iznami osmijeh.
Smjestit će se u hotel u sjevernom djelu grada.
Bozet će odjeći sa cijeli tjedan. Tijekom posjeta
gledaju vrjedne pojesne spomenike i lijpe djelove
grada. Slušaju čovjeka koji prizvoda smiješnu
prizovjenu. Slyde ga do rijeke poput sjene. Sjedoju na
brz prizvjući uspos rijetru. Dječaci djele djevojci-
cama cvijeće. One prave cvjetne agencije. U pjesmu
i smijeh podijetjelo je proletilo. Mjesec je rasvjetlio
poput svijeće. Jedno je dijete zjurnulo.

Diktat

Djeca dolaze u obavijest. U ponedjeljak posjećuju
rodno mjesto dječjeg pijesnika. Ujest iznami
osmijeh. Smjestit će se u hotel u sjevernom
djelu grada. Bozet će odjeći sa cijeli tjedan.
Tijekom posjeta gledaju vrjedne pojesne spomenike
i lijpe djelove grada. Slušaju čovjeka koji
prizvoda smiješnu prizovjenu. Slyde ga do rijeke
poput sjene. Sjedoju na brz prizvjući uspos
rijetru. Dječaci djele djevojčicama cvijeće. One prave
cvjetne agencije. U pjesmu i smijeh podje podne
je podijetjelo. Mjesec je rasvjetlio poput svijeće.
Jedno je dijete zjurnulo.